

This is an electronic reprint of the original article. This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Hjärnflykt eller inte? Del II. Svenskspråkig ungdomsflyttning till Sverige: trender och drivkrafter

Kepsu, Kaisa; Henriksson, Blanka

Published: 01/01/2019

Document Version

Final published version

Document License

Publisher rights policy

[Link to publication](#)

Please cite the original version:

Kepsu, K., & Henriksson, B. (2019). *Hjärnflykt eller inte? Del II. Svenskspråkig ungdomsflyttning till Sverige: trender och drivkrafter*. Tankesmedjan Magma. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020100882853>

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

magma

MAGMA • 1/2019

Kaisa Kepsu & Blanka Henriksson

Hjärnflykt eller inte? Del II.

Svenskspråkig ungdomsflyttning till Sverige: trender och drivkrafter

Hjärnflykt eller inte? Del II.
Svenskspråkig ungdomsflyttning till Sverige:
trender och drivkrafter

Utgivare: Tankesmedjan Magma
www.magma.fi

Magma 1 • 2019

Tryck: WhyPrint

Form och layout: Magnus Lindström

Omslagsbild: Astrid Lindroos

ISBN: 978-952-5864-94-6 (print)

ISBN: 978-952-5864-95-3 (online)

Magma-studie:

ISSN-L: 1798-4629

ISSN: 1798-4629 (print)

ISSN: 1798-4610 (online)

Innehållet fritt tillgängligt med vissa förbehåll:

Magma önskar få största möjliga spridning av de publikationer som ges ut. Därför kan våra rapporter fritt laddas ner via www.magma.fi. Det är tillåtet att kopiera, citera och återge avsnitt ur denna publikation förutsatt att källan anges samt att innehållet inte förändras eller förvrängs.

Kaisa Kepsu och Blanka Henriksson

Hjärnflykt eller inte? Del II.

**Svenskspråkig ungdomsflyttning till
Sverige: trender och drivkrafter**

Om författarna

Foto: Nils Erik Forsgård

Kaisa Kepsu

FM Kaisa Kepsu är samhällsanalytiker på Tanke- medjan Magma sedan 2015. Hennes forskning fokuserar på migration och minoriteter samt stadsgeografi. Den svenskspråkiga befolkningens flyttningsmönster har hon följt sedan 2000. Till utbildningen är hon kulturgeograf och har varit verksam som forskare och lärare vid Helsingfors universitet. Kepsu har arbetat med nordiska frågor som projektledare för verksamheten inom utbildning, forskning och näringsliv vid Hanaholmen – kulturcentrum för Sverige och Finland.

Foto: Åbo Akademis bildbank, Koivumäki/Airaksinen

Blanka Henriksson

Blanka Henriksson är filosofie doktor i nordisk folkloristik och verksam som forskare och lärare i kulturanalys vid Åbo Akademi. Som folklorist är hon intresserad av det vardagliga och det som för många uppfattas som trivialt, men som kan rymma många djupare dimensioner, och har därför tidigare bland annat forskat och skrivit om minnesböcker, snusdebatt och fettberg. För tillfället arbetar hon inom projektet "Vardagens rum" finansierat av Svenska litteratursällskapet i Finland, där hon tillsammans med ett antal andra forskare försöker fånga den finlandssvenska vardagen under 1900-talet. Föreliggande Magma-studie är en del i ett pågående projekt om identitetsformeringar i unga vuxna finlandssvenskars migrantberättelser.

Henriksson är själv en flyttare, född och upp- vuxen i Sverige, men kom till Finland som vuxen för att upptäcka sina finska rötter.

INNEHÅLL

Om författarna	4
1. Inledning	6
Om materialet	8
2. Allmänna flyttningsmönster: En blick på det nya i statistiken	10
Den finlandssvenska flyttningstrenden håller i sig: flyttningstopp 2016	10
Regionala flyttningskulturer – trendbrottet har inte förstärkts	12
Heterogen utbildningsnivå – inte bara kompetensflyttning	14
Internationell migration för finsk- och svenskspråkiga	15
Återflyttning	16
Betydande inflyttning av rikssvenskar	19
3. En rörlig värld: Migrationstrender idag i världen och Finland	21
4. Flyttningsens drivkrafter hos unga: Vad säger forskningslitteraturen?	25
Varför flyttar människor?	25
Unga vuxna som migranter	27
5. Orsaker på makronivå: Studier och jobb i Sverige	30
Att studera i Sverige	30
Arbetskraftsmigration på en gemensam nordisk arbetsmarknad	30
6. Det trygga äventyret – individ- och kulturbaserade flyttningsorsaker	44
Ungdomen på väg ut i världen	44
Sverige – det förlovade landet ”nära”	48
Att flytta till svenskan eller från finskan	53
7. Tillbaka till Finland eller en del av det finlandssvenska i Sverige?	55
Återflyttning av finlandssvenskar och inflyttning av rikssvenskar	56
Kontakterna till Finland	53
8. Sammanfattning	66
Noter	69
Källor	73
Suomenkielinen yhteenveto	79

1. INLEDNING

Rörligheten mellan Finland och Sverige är ingenting nytt. Magmas rapport *Hjärnflykt eller inte?* från 2016 visade att i synnerhet svenskspråkiga finländare allt oftare och med tilltagande fart söker sig till vårt västra grannland. Enligt statistiken var ökningen speciellt kraftig åren 2014 och 2015.¹ Den svenska arbets- och studiemarknaden med sina möjligheter är ett intressant och relativt enkelt alternativ för svenskspråkiga finländare. Analysen pekade även på ett regionalt trendbrott: Flyttningen från södra Finland var nu större än från Österbotten, där flyttningstraditionen ändå fortsatt var stark. Särskilt ungdomsflyttningen från huvudstadsregionen hade ökat märkbart. Det verkade alltså vara delvis nya grupper som allt oftare sökte sig till Sverige.

I denna rapport kommer vi att följa upp de huvudteman som rapporten lyfte fram för några år sedan och uppdatera och fördjupa bilden av finlandssvensk flyttning till Sverige.² Med rapporten vill vi ge underlag till debatten om ”hjärnflykten” till Sverige och nyansera diskussionen om flyttningsorsaker och fenomenet i sin helhet. Förutom statistik har vi nu också ett gediget kvalitativt material med vilket vi försöker belysa orsakerna till rörligheten. Fokus är på de yngre flyttarna i åldern 18–30 år.

Rapporten har alltså två huvudsakliga syften:

För det första undersöker vi med ny statistik hur flyttningstalen utvecklats för att klarlägga ifall trenderna håller i sig. **Ökar utflyttningen av svenskspråkiga till Sverige fortsättningsvis?** Statistik för enskilda år ska inte övertolkas, så en uppföljning av flyttningstalen behövs för mer långtgående slutsatser. Eftersom den finländska ekonomin under de senaste åren återhämtat sig från en svacka finns det orsak att anta att utflyttningsströmmen mattats av.

För det andra vill vi dyka djupare i frågan om ungdomsflyttning. Genom en kvalitativ analys av intervjuer och personliga berättelser kompletterat med observationer från statistiken diskuterar vi Sve-

rigeflyttningens drivkrafter, speciellt hos unga flyttare. Största delen av migranterna är unga. Men finns det något nytt i de ungas flyttningsbeteende och -motivationer? Ungdomstiden är för många fylld av genomgripande förändringar och förflyttningar, både inom landet och utomlands.³ Hur ser de svenskspråkiga ungdomarna på en flyttning till Sverige? En förståelse för dagens ungdomsflyttning kan ge värdefulla kunskaper om åt vilket håll flyttningmönstren kommer att utvecklas i framtiden.

För den svenskspråkiga befolkningen i Finland känns Sverige nära, både kulturellt och språkligt. De sociala och ekonomiska banden mellan länderna har blivit ännu tätare genom tidigare flyttning. Den nordiska arbetsmarknaden är öppen. Nationsgränsens roll har för många finlandssvenskar minskat. En flyttning till Sverige skulle kunna likställas med en långväga flyttning inom landet, och uppfattas som intern migration.⁴ Att flytta över nationsgränsen till Sverige kan för många svenskspråkiga vara enklare än att röra sig över språk- och kulturgränsen till det finskspråkiga Finland. I denna studie talar vi därför hellre om *flyttning* och *migration* än använder termen *emigration* för flyttningsrörelsen till Sverige. För att undersöka och förstå drivkrafterna för flyttningsrörelsen är uppdelningen i intern och internationell migration sällan ens relevant.

Rapporten är strukturerad så att vi efter en kort beskrivning av undersökningsmaterialet går direkt in på de mest centrala resultaten i den statistiska analysen. Vi presenterar vad statistikmaterialet visar för nytt om flyttningmönstret till Sverige. Sedan ser vi allmänt på flyttningstrenderna i världen och i Finland för att kontextualisera flyttningen av de svenskspråkiga från Finland till Sverige. I resten av rapporten diskuterar vi drivkrafterna bakom flyttningen, med fokus på de yngre flyttarna. Vi inleder med en kort genomgång av vad migrationslitteraturen säger och fortsätter sedan med att presentera orsakssambanden, först på makronivå, sedan på meso- och mikronivå. I ett separat kapitel ser vi på återflyttningen. Vi avslutar med att sammanfatta och diskutera resultaten.

Om materialet

För att få en djupare förståelse för de komplexa flyttningsmönstren mellan Finland och Sverige använder vi oss av både kvantitativt och kvalitativt material: specialbeställd statistik, intervjuer med unga flyttare och skriftliga svar på frågor om flytten. Vi har kompletterat med diskussioner med experter med insyn i vissa frågor, exempelvis studiehandledare vid svenskspråkiga gymnasier.

Statistiken syftar till att ge en helhetsbild av läget och gör det möjligt att följa och särskilja olika trender. För ändamålet specialbeställde vi från Statistikcentralen färskt datamaterial över flyttningen för de senaste tillgängliga åren 2016 och 2017. Materialet kompletterar och möjliggör jämförelser med statistiken för 2000–2015 som presenterades i rapporten från 2016.⁵ Hela datamaterialet täcker alltså perioden 2000–2017. I vissa fall finns tidsserier ända från 1990.

Fokus ligger på de svenskspråkigas flyttning till Sverige. Statistiken innehåller vissa demografiska uppgifter om utflyttarna (ålder, utbildning, kön) samt den region man flyttade ifrån. Ålderskategorin 15–24 år är den mest relevanta för att analysera ungdomsflyttningen. Materialet innehåller också valda uppgifter om återflyttningen från Sverige och flyttningen till andra länder.

Statistikcentralen definierar en flyttning utomlands på följande sätt: Då en i Finland stadigvarande bosatt person flyttar utomlands för en längre tid än ett år. Den svenskspråkiga befolkningen i Finland avgränsas som brukligt, alltså så att alla svenskregistrerade i Finland inkluderas, oavsett var de är födda eller vilken nationalitet de har. Begränsningen gäller naturligtvis också flyttarna.

Med **det kvalitativa materialet** vill vi komma åt vad som driver flyttningsrörelsen. Materialet består av 20 skriftliga svar på Svenska Litteratursällskapet i Finlands (SLS) frågelistan ”Tur och retur” från 2016, samt intervjuer med 27 personer som flyttat från Finland till Göteborg, Stockholm och Umeå.⁶ Alla migranter är mellan 18 och 30 år gamla i den stund de beskriver sin flytt som skett mellan åren 2010 och 2017. Personerna definierar sig själva som finlandssvenskar

och kommer från både enspråkigt svenska och tvåspråkiga (finska-svenska) hem. I texten refereras till de intervjuade med fingerade namn och en fullständig lista med födelseår och hemort finns i källförteckningen.

Intervjuerna är så kallade levnadshistoriska intervjuer och kan kategoriseras som semistrukturerade. Fokus ligger på de intervjuades egna upplevelser och erfarenheter av att som finlandssvenskar flytta till Sverige, och innehåller levnadsberättelser formulerade av personerna själva. I sådana levnadsberättelser kan man utläsa hur människor skapar mening och identitet. Berättelserna skapas i dialog med det omgivande samhället och som en slags kommentar till det. Detta blir speciellt tydligt när informanterna talar om sin flytt till Sverige i förhållande till de rådande diskurserna om att unga flyr sitt hemland.

2. ALLMÄNNA FLYTTNINGSMÖNSTER: EN BLICK PÅ DET NYA I STATISTIKEN

Magmas rapport *Hjärnflykt eller inte?* från 2016 pekade på några nya intressanta utvecklingsriktningar i flyttningmönstren för den svenskspråkiga befolkningen i Finland. Vissa tendenser tog fart först i slutet av undersökningsperioden, år 2014 och 2015. Eftersom man måste vara lite försiktig med att deklarerar nya trender på basis av några enstaka år, är det ändamålsenligt att följa upp siffrorna för att få en bättre helhetsbild.

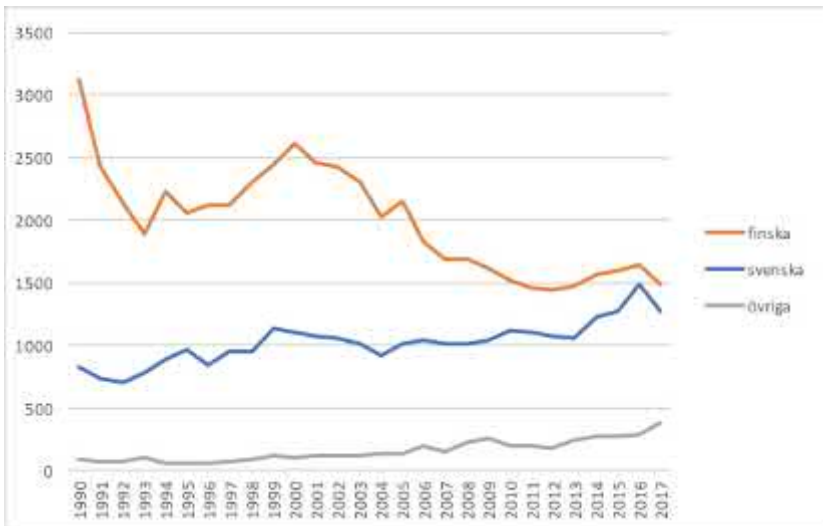
I rapporten från 2016 analyserade Kaisa Kepsu statistik från 2000–2015 över den svenskspråkiga befolkningens flyttningmönster till Sverige. Det föreliggande nya materialet innefattar motsvarande uppgifter för två tilläggsår, 2016 och 2017. Det handlar om en väldigt kort tid för en djupgående statistik analys och även nu är det skäl att inte övertolka utvecklingen. Men statistiken ger viktig information om åt vilket håll flyttningen fortskrider. I detta kapitel presenteras de mest centrala nya observationerna. Kapitlet sammanfattar också analysen från Magma-rapporten 2016. Det ger information om de allmänna mönstren i flyttningen för hela den svenska befolkningen. De unga flyttarna kommer i fokus först från kapitel 4, då flyttningens drivkrafter analyseras.

Den finlandssvenska flyttningstrenden håller i sig: flyttningstopp 2016

Svenskspråkigas flyttning från Finland till Sverige fortsätter att ligga på en hög nivå. Magmas rapport från 2016 visade att utflyttningen accelererat under 2000-talet och nådde den högsta nivån på 2000-talet i slutet av undersökningsperioden år 2015.

Den nya statistiken för 2016–2017 visar att utflyttningen fortsatte att accelerera år 2016, och dessutom ganska kraftigt (Figur 1). Då antalet svenskspråkiga utflyttare till Sverige under 2000-talet legat på omkring 1 000 flyttare per år, och 2014–2015 på ca 1 250, flyttade nästan 1 500 svenskspråkiga till Sverige under toppåret 2016.

Den riktigt skarpa flyttningstoppen var tillfällig och kurvan vände år 2017. Utflyttningen låg åter på ca 1 250 utflyttare, det vill säga på samma, ganska höga nivå som den var år 2015. Man kan alltså inte säga att utflyttningen fortsätter att öka, men den håller sig på en fortsatt hög nivå. Totalt har 19 700 svenskspråkiga flyttat till Sverige under perioden 2000–2017

Figur 1. Antalet flyttningar från Finland till Sverige enligt språkgrupp 1990–2017 (Källa: Statistikcentralen)

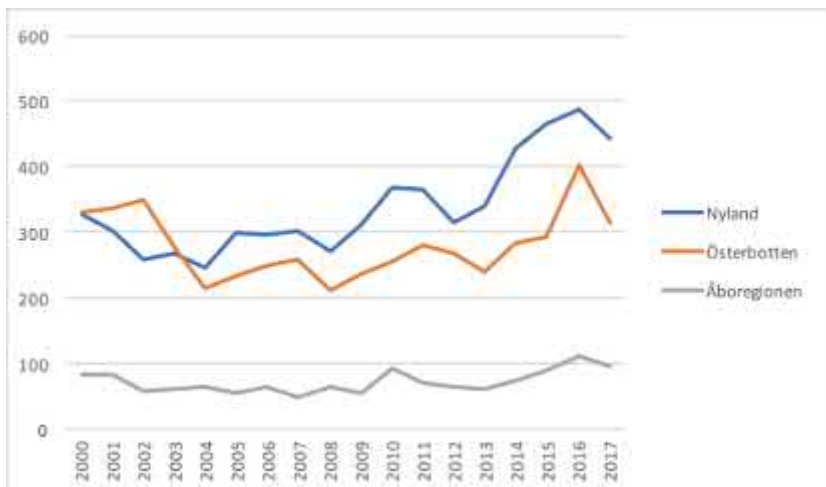
Bland de finskspråkiga har flyttningen till Sverige sjunkit ganska konstant i ett längre perspektiv och fluktuationerna har varit ganska små under de senaste tio åren. 2016 var ett slags toppår också hos de finskspråkiga, då antalet finskspråkiga flyttare till Sverige steg till över 1 600 personer för första gången på 2010-talet. År 2017 gick talen ner till en tidigare nivå.

Föreställningarna om att Finlands förbättrade ekonomi skulle ha bromsat utflyttningen till Sverige syns inte nämnvärt i statistiken. Det går fortsättningsvis mycket bra för Sverige och arbetsmarknaden

är attraktiv. Sverige lockar fortfarande till sig svenskspråkiga flyttare. Landet drar dock inte till sig finskspråkiga finländare i någon större utsträckning, trots många och breda arbets- och studiemöjligheter.

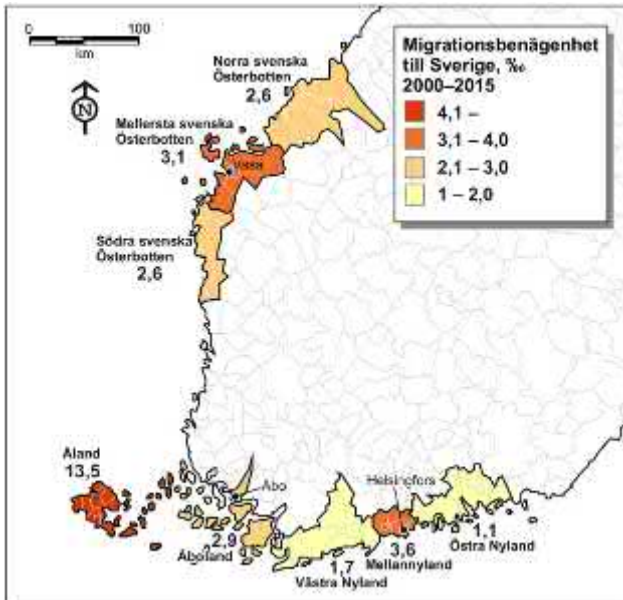
Regionala flyttningskulturer – trendbrottet har inte förstärkts

Utflyttningstoppen för svenskspråkiga år 2016 var speciellt tydlig i Österbotten (Figur 2). Antalet flyttare från Österbotten steg med över 30 procent från 2015 till 2016, från omkring 300 till 400 personer. Det var i synnerhet fler ungdomar som rörde sig västerut, i främsta hand för studier i Sverige. Det regionala trendbrottet som observerades i Magmas förra studie – att utflyttningen av nylänningar ökat och till och med passerat utflyttningen från Österbotten – har mildrats.

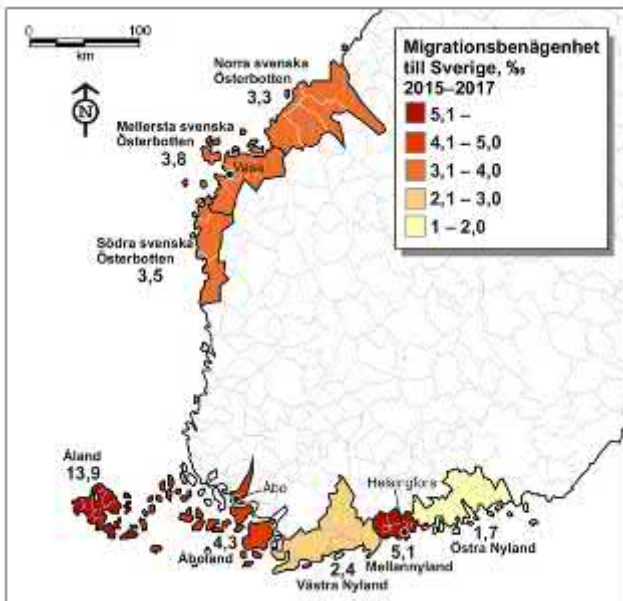
Figur 2. Svenskspråkiga flyttare från Finland till Sverige i enligt region 1990–2017 (Källa: Statistikcentralen)

Å andra sidan är utflyttningen från södra Finland fortfarande betydande och har fluktuerat mindre de senaste åren än i Österbotten. Speciellt Helsingforsregionen visar höga utflyttningstal. Under den sista treårsperioden 2015–2017 flyttade 5,1 per tusen svenskspråkiga i

Figur 3. Utvecklingen av migrationsbenägenheten regionalt. Kartorna visar den svenskspråkiga flyttningen till Sverige i förhållande till befolkningmängden 2000–2015 och 2015–2017. Flyttningens benägenheten anges i promille (per tusen svenskspråkiga). (Källa: Statistikcentralen)

Karta av Arttu Paarlahti.

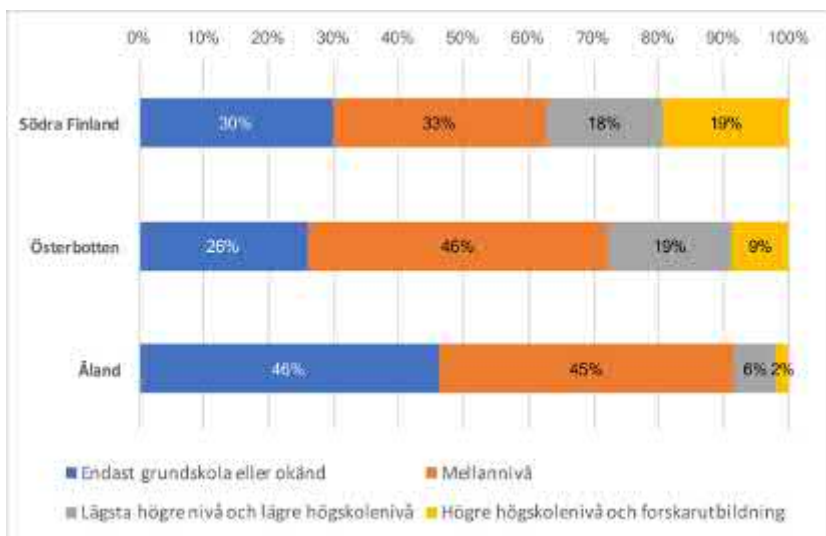

regionen till Sverige, vilket är näst högst efter Åland, som ligger i en klass för sig (13,9) (Figur 3). Motsvarande tal för Österbotten är 3,5 per tusen. Intressant är att även i Åboregionen har migrationsbenägenheten stigit och ligger nu på en förhållandevis hög nivå, 4,3 per tusen.

De färska siffrorna ovan bekräftar fortfarande att olika ”flyttningskulturer” existerar i Svenskfinland. Regionerna i Svenskfinland påvisar traditionellt lite olika typer av flyttningsmönster till Sverige och flyttarnas profil varierar mellan de olika regionerna.⁷ För att generalisera en aning: Österbotten och Åland präglas av en ungdomsflyttning med studierna som drivkraft, medan flyttarna från södra Finland, speciellt Helsingfors- och Åboregionen, oftare far västerut för att jobba. Men som vi konstaterade redan i rapporten från 2016, är detta naturligtvis inte hela sanningen. Siffrorna döljer den variation som också finns inom regionerna, som att exempelvis studentmigrationen från södra Finland visar tecken på att öka. Städerna fungerar också som ett slags genomgångsorter, dit svenskspråkiga från andra orter kommit redan tidigare för att studera och jobba. Därifrån kan steget vidare till Sverige kännas naturligt.

Heterogen utbildningsnivå – inte bara kompetensflyttning

De svenskspråkiga flyttarna är som grupp mer heterogena än man kanske tror. Då man undersöker utbildningsnivån hos flyttarna ser man att det är personer med väldigt olika utbildningsnivå som flyttar till Sverige.⁸ Det är alltså inte fråga om enbart ”hjärnflykt” i den bemärkelsen att flyttarna bara är högutbildade. Utbildningsnivån avspeglar naturligtvis det faktum att många flyttare är unga och inte hunnit skaffa sig utbildning ännu. Många far till Sverige för att studera. Men det finns ändå anmärkningsvärt många i flyttningsströmmen som bara har grundskoleutbildning (Figur 4). Flyttarnas utbildning är troligtvis en aning högre än statistiken anger. I statistiken noteras utbildningsnivån för en flyttare från slutet av föregående kalenderår, inte för tidpunkten för utflyttningen. Utbildningsnivån ”släpar” alltså efter en aning.

Figur 4. Utbildningsnivån hos de svenskspråkiga Sverigeflyttarna (15 år fyllda) i olika regioner 2015–2017. (Källa: Statistikcentralen)

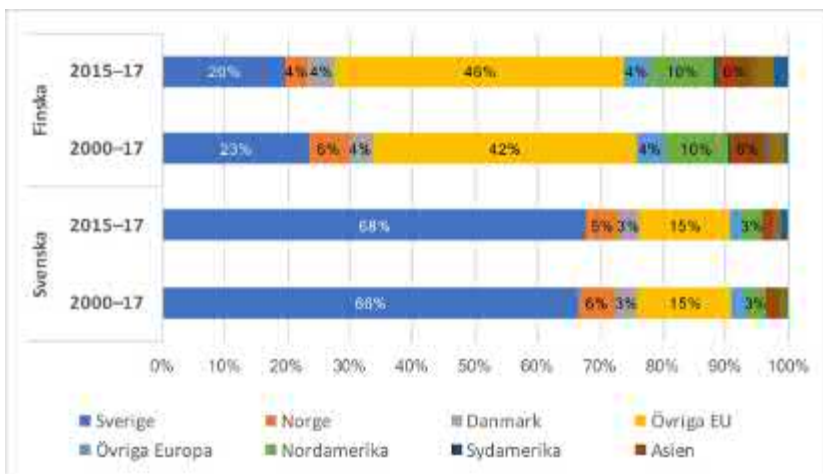
Utbildningsnivån hos migranterna varierar regionalt och avspeglar de lokala flyttningmönstren. Flyttarna från de södra delarna av Svenskfinland har högre utbildning än i andra delar av landet (Figur 4). Det finns fler så kallade högutbildade karriärflyttare i södra Finland, i synnerhet universitetsstäderna Helsingfors och Åbo. I Österbotten har de flesta utbildning på mellannivå, det vill säga gymnasium eller motsvarande, men det flyttar allt fler högutbildade från regionen. Åland präglas av en ungdomsflyttning, och därför har utflyttarna betydligt lägre utbildningsnivå än i de andra regionerna. Över 90 procent av de åländska utflyttarna har utbildning högst på mellannivå.

Internationell migration för finsk- och svenskspråkiga

Sverigeflyttningen är det som tydligast skiljer de finsk- och svenskspråkigas internationella migrationsmönster åt. För de svenskspråkiga i Finland är Sverige det självklara destinationslandet. Statistiken visar att två tredjedelar av den svenskspråkiga befolkningens flyttningar ut-

omlands riktas till Sverige, jämfört med bara en femtedel av de finskspråkiga (Figur 5). I stället flyttar finskspråkiga till EU-länder utanför Norden, dit nästan hälften av alla flyttningar riktats de senaste åren.

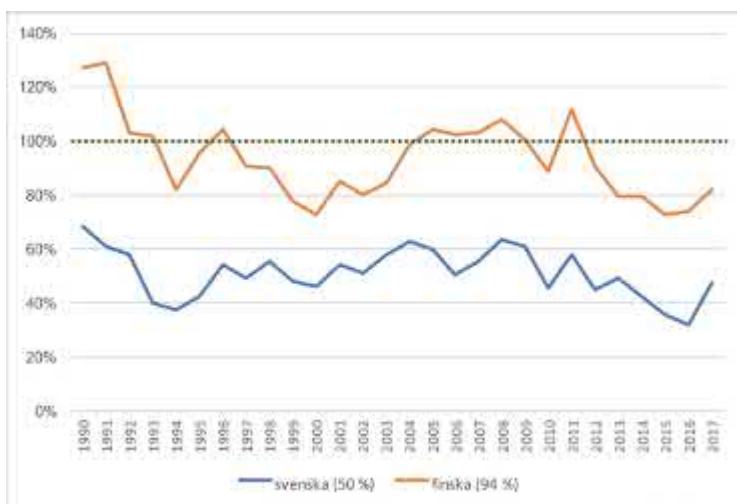
Figur 5. Flyttningar utomlands enligt destination och språkgrupp. Diagrammet visar flyttarnas fördelning enligt flyttningsdestinationer för 2015–2017 och som jämförelse för hela 2000-talet. (Källa: Statistikcentralen)

Återflyttning

Statistiken i rapporten från 2016 visade att flyttningströmmarna mellan länderna inte är i balans. Det flyttar betydligt fler finländare till Sverige än det återvänder till Finland och nettoförlusten är speciellt tydlig hos den svenskspråkiga befolkningen. Den nya statistiken kompletterar uppgifterna och visar att antalet återflyttare från Sverige var omkring hälften av antalet utflyttare till Sverige. Det betyder alltså att omkring hälften av flyttarna inte kommer tillbaka. Hos de finskspråkiga jämnar flyttningströmmarna nästan ut sig helt, motsvarande siffra för dem är 94 procent (Figur 6).⁹

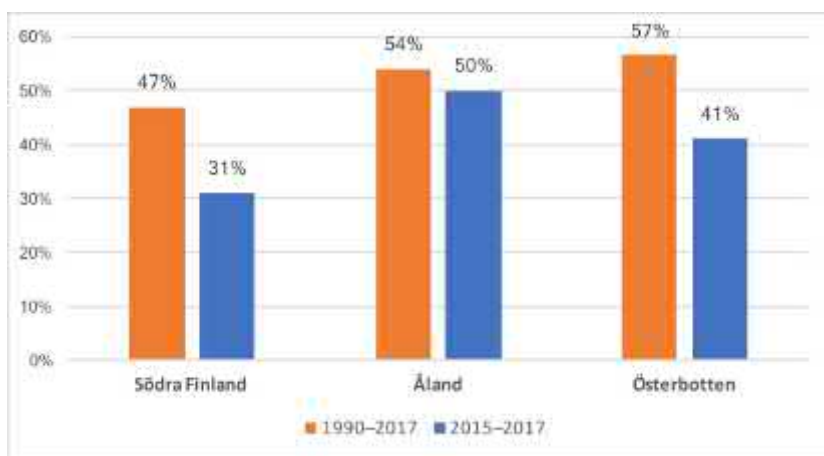
Statistiken visar också att Finlands dragningskraft för återflyttare har varit speciellt låg under de sista åren i undersökningsperio-

den. Detta gäller båda språkgrupperna. För de svenskspråkiga uppgick återflyttningen från Sverige åren 2015–2016 till bara 34 procent av utflyttningen, för de finskspråkiga till 73 procent. Flyttningssbalansen var på hela decenniets lägsta nivå. Den nedåtgående trenden verkar ha vänt år 2017, men andelen återflyttare var fortfarande bara 47 procent hos de svenskspråkiga och 82 procent för de finskspråkiga. Den något aktivare återflyttningen har säkert att göra med den finländska ekonomins återhämtning, bättre arbetsmarknadsläge och kanske en positivare framåtanda. Lite intressant är det ändå att återflyttningsströmmen från Sverige till Finland inte är större än så, trots att återflyttningen legat på en så låg nivå de föregående åren. Men de kommande åren får visa om det finns ett uppdamt behov att flytta tillbaka, eftersom man kanske skjutit upp återflytten på grund av det ogynnsamma ekonomiska läget i Finland.

Figur 6. Flyttningssbalansen för svensk- och finskspråkiga i Finland. Diagrammet visar återflyttningens andel av utflyttningen från Finland till Sverige. Då siffran är 100 % är flyttningssströmmarna åt de olika hållen i balans – lika många personer flyttar från Sverige till Finland som från Finland till Sverige. Som återflyttare anges personer som är födda i Finland. (Medelvärde för svenskspråkiga 1990–2017 = 50 %, Medelvärde för finskspråkiga 1990–2017 = 94 %). (Källa: Statistikcentralen)

Det finns tydliga regionala skillnader i återflyttningen av svenskspråkiga (Figur 7). Flyttningsbalansen är minst negativ i Österbotten, där återflyttningen 1990–2017 utgjorde 57 procent av utflyttningen. Även på Åland är återflyttningen större än genomsnittet. Minst flyttare har under 1990–2017 återvänt till södra Finland, speciellt till Helsingforsregionen (42 procent av utflyttarna). Återflyttningen ligger på en markant lägre nivå de sista tre åren i alla regioner, med Åland som något av ett undantag. Nedgången har varit tydligast i Helsingfors- och Åboregionen.

Figur 7. Flyttningsbalansen mellan Finland och Sverige för svenskspråkiga i de olika regionerna (återflyttningens andel av utflyttningen). (Medelvärde för 1990–2017 = 50 %, Medelvärde för 2015–17 = 38 %)

Det är värt att notera att siffrorna över flyttningsbalansen ovan är sammanställda från flyttningsströmmar på årsnivå, inte på individnivå. Statistiken anger antalet flyttningar per år. Man kan alltså inte i statistiken följa om det är samma individer som flyttar fram och tillbaka flera gånger under perioden. En dylik "cirkulär" eller upprepade migration är förhållandevis vanlig mellan Sverige och Finland där flyttningströsklarna är låga och arbetsmarknaden allt mer inte-

grerad. Man har uppskattat att ungefär 15 procent av alla flyttningar mellan Sverige och Finland har utgjorts av upprepad migration.¹⁰ På individnivå skulle man också ha möjlighet att följa hur stor återflyttningen är i de olika kohorterna, det vill säga av flyttare som lämnat Finland under en viss period. Från den sammansatta statistik vi har här vet man inte när de som återvandrat har flyttat till Sverige.

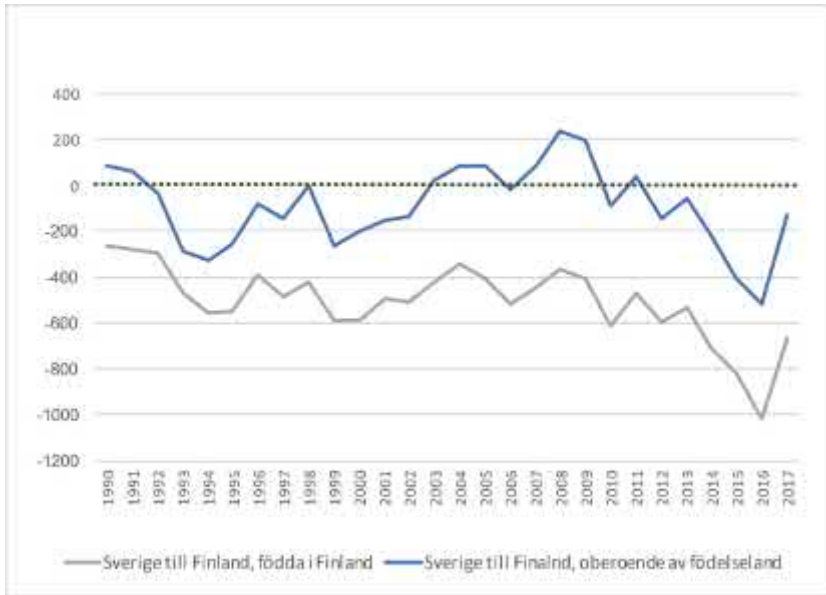
Eftersom bara omkring hälften av de svenskspråkiga återvänder betyder det att utflyttningen till Sverige leder till en demografisk nettoförlust. **Totalt har Finland tappat nästan 10 000 svenskspråkiga finländare till Sverige mellan 2000 och 2017.** För en minoritet på 290 000 personer är det en betydande siffra, över tre procent av hela den svenskspråkiga befolkningen.

Betydande inflyttning av rikssvenskar

Den statistiska analysen påvisar ett intressant och överraskande resultat som inte tidigare diskuterats särskilt mycket i detta sammanhang, nämligen inflyttningen av rikssvenskar till Finland. Då vi undersökte "återflyttningsströmmarna" av svenskspråkiga från Sverige till Finland visade det sig att det utöver en ström av finlandssvenskar fanns en tydlig inflyttning av svenskspråkiga som inte var födda i Finland. Den nya statistiken visar att det på 2000-talet handlar om nästan 500 inflyttare per år. Dessa flyttare är till största delen rikssvenskar.

Om man beaktar denna inflyttning av rikssvenskar till Finland ser flyttningsbalansen för de svenskspråkiga helt annorlunda ut (Figur 8). Med de rikssvenska flyttarna inräknade kommer nästan dubbelt så många svenskspråkiga från Sverige till Finland, och därmed blir förlusten av svenskspråkig befolkning i Finland faktiskt ganska liten. Flyttningsbalansen, alltså andelen svenskspråkiga flyttare från Sverige till Finland av alla svenskspråkiga utflyttare blir då 91 % av utflyttningen från Finland (då siffran är 100 % är flyttningsströmmarna åt de olika hållen i balans – lika många personer flyttar från Sverige till Finland som från Finland till Sverige). Vissa år 2003–2009 är

flyttningsbalansen till och med positiv. Motsvarande ”återflyttnings-siffra” då man beaktar bara flyttare födda i Finland är 50 %.

Figur 8. Förlusten av svenskspråkiga till Sverige blir avsevärt mindre om man i återflytningen beaktar också rikssvenskar, inte bara de svenskspråkiga som är födda i Finland (finlandssvenskar). Figuren visar skillnaden mellan svenskspråkig utflyttning till Sverige och inflyttning till Finland beroende på om återflyttarna är födda i Finland eller i vilket land som helst. (Källa: Statistikcentralen)

I numerära termer betyder detta att ifall man räknar in den rikssvenska inflyttningen till Finland är flyttningsförlusten av svenskspråkiga i Finland år 2000–2017 avsevärt lägre – bara omkring 1 300 personer. För de finlandssvenska, det vill säga de svenskspråkiga som är födda i Finland, är förlusten som ovan konstaterades nästan 10 000 personer. Detta betyder att det på 2000-talet har flyttat närmare 9 000 svenskspråkiga till Finland som inte är finlandssvenskar.

Återflyttningen och vad den rikssvenska inflyttningen kan betyda för det svenska i Finland diskuteras mer i detalj i kapitel 7 från s. 55.

3. EN RÖRLIG VÄRLD: MIGRATIONSTRENDER IDAG I VÄRLDEN OCH FINLAND

Vi lever i migrationens tidevarv, säger Stephen Castles och hans medförfattare i en av de ledande böckerna inom migrationsforskning, *The Age of Migration*.¹¹ Med det menar de att migration idag har blivit ett allt mer framträdande tema inom politiken och att migrationen genomsyrar det globala samhället på ett mer genomgripande sätt än någonsin. Att människor flyttar är i sig ingenting nytt. Internationell migration är något konstant i mänsklighetens historia, ingen avvikelse i trenden.

Finland är inte ensam om att brottas med utmaningar och lösningar kring in- och utvandring. Den globala rörligheten tvingar nationer och samhällen överallt i världen att söka lösningar på flyttningsrörelser och de demografiska förändringar som migrationen medför.¹²

Migrationsmönstren har idag blivit allt mer diversifierade och komplexa. De tydliga vågorna av massmigration har utbytt mot en allt mer selektiv rörlighet som drivs av många olika motivationer. Samtidigt som flyktingmigrationen från världens krishärdar får mycket uppmärksamhet just nu, pågår också många andra typer av rörlighet, bland annat arbetsmigration, familjeåterförening och internationell studentflyttning. Denna utveckling syns även i Finland, som länge varit ett perifert hörn utanför de största inflyttningsvågorna. Från att ha varit ett utvandringsland har Finland blivit både ett immigrations- och emigrationsland och påverkas av olika typer av flyttningsströmmar.

De ekonomiska konjunkturerna och inkomstskillnaderna styr inte flyttningen på samma sätt som tidigare.¹³ Idag är det ofta möjligheterna i det nya landet som lockar och människorna har mer resurser än tidigare att flytta. Det är inte längre främst de lågutbildade som söker arbete utomlands som under masseigrationsvå-

gorna till Amerika och Sverige, utan allt oftare finländare med hög utbildning. Det ser vi starkt i flyttningen från Finland till Sverige.

Tvärtemot vad många tror, rör sig största delen av migranterna i världen inte från fattigare länder till rikare.¹⁴ I och med att arbets- och utbildningsmarknaderna har blivit mer gränsöverskridande och ekonomin mer beroende av kunnig arbetskraft har den så kallade kompetensflyttningen (*highly-skilled migration*) ökat i volym.¹⁵ Länder och regioner har börjat tävla om de bästa förmågorna. Det är i synnerhet stadsregionerna som har blivit centrala motorer för ekonomisk tillväxt och samlar de kunskapsstarkaste individerna.¹⁶ Redan år 2001 utgjorde kompetensflyttarna en fjärdedel av alla flyttare inom EU, när andelen tio år tidigare var 15 procent.¹⁷ Stockholm har under senaste tiden rankats högt i olika mätningar över städers konkurrenskraft och attraherar talanger från hela världen.

Migrationen mellan Finland och Sverige idag kan ses om en del av just kompetensflyttarna. Till en kompetensflyttare räknas oftast flyttare med högre utbildning, men också studenter – de grupper som utgör en stor del också av flyttningen mellan våra länder. Det är en typisk utveckling i rikare länder. De med hög utbildning och kompetens har en stark position på arbetsmarknaden och har många möjligheter utanför den inhemska arbetsmarknaden. Möjligheterna till intressanta, kvalificerade jobb i Sverige är större än i Finland och studieutbudet bredare. Dessutom finns inga formella hinder, redan från 1950-talet har man i Norden haft en öppen arbetsmarknad.

Kompetensflyttningen har en baksida – *brain drain*. Termen *hjärnflykt* används synonymt på svenska, men har en något annorlunda innebörd än på engelska (då det innehåller det aktiva ordet *fly* i stället för det mer passiva *dränera*). Migrationsforskningen har hittills tenderat att fokusera på flyttningen ur mottagarländernas, ofta de rikare invandringsländernas perspektiv, och migrationen som ”ett problem som ska lösas”. Man har förbisett orsakerna och konsekvenserna i ursprungsländerna.¹⁸ Utflyttningen av högutbildade och studenter kan leda till en uttunning av kunskap och kompetens

i utflyttningslandet, som påverkar ursprungsländernas samhällsstrukturer och ekonomi.

Kompetensförsörjningen diskuteras också i Finland, både då på finskt och svenskt håll. I Finland är kunskapsbalansen för högutbildade negativ, dvs det flyttar in färre personer med en högre utbildning än det flyttar ut.¹⁹ De svenskspråkiga i Finland tappar en del av sin befolkning till Sverige. Utflyttningen får konsekvenser för demografien och kunskapsnivån.

Liksom många andra västeuropeiska länder står Finland inför en demografiskt ogynnsam utveckling med åldrande befolkning och sjunkande försörjningskvoter. Frågan är hur Finland ska kunna hålla ekonomin i rullning om befolkningen åldras och rentav minskar, och om det finns brist på kunnig arbetskraft. Det syns redan i ett sjunkande antal ansökningar till högkvalificerade jobb.²⁰ I media har diskussionen om utflyttningen av forskare varit speciellt synlig, och förts i ljuset av de nedskärningar som regeringen gjort i högre utbildning. En granskning från 2017 som genomfördes av Acatiimi, de universitetsanställdas fackliga tidskrift, visar att utflyttningen av finländare med forskarutbildning har accelererat. Fenomenet bör ses som ett problem på samhällsnivå, även om erfarenheterna för de enskilda flyttarna är positiva.²¹

Det finns också avvikande åsikter. Enligt vissa forskare är det i Finland inte ändamålsenligt att tala om massflykt eller en utbredd brain drain och de hävdar att flyttningssiffrorna inte varit så extrema utan de facto ganska stabila.²² Akavas rapport från 2018 visar att utflyttningen av högutbildade från Finland inte nämnvärt stigit, då man beaktar utbildningsnivåns höjning i Finland.²³ Flyttningen efter arbete i Norden och Europa ses också som en naturlig konsekvens av det samhälle med friare rörlighet man varit med om att bygga upp. En avgörande fråga är förstås hur många utflyttare som kommer tillbaka till Finland, med ännu mer kompetens och nya perspektiv, och hur många som väljer att stanna kvar utomlands. Finland har också svårt att attrahera internationella talanger som skulle kompensera bortfallet.

Då man använder begreppet brain drain eller hjärnflykt för Finland och andra rika länder är det viktigt att komma ihåg att det traditionellt använts för att beskriva problem i utvecklingsländer. Effekterna av utflyttningen av till exempel läkare och forskare är mer förödande för fattigare länder än för våra välbärgade nordiska samhällen. Utflyttningen får en etisk dimension om social rättvisa. Är det rätt att "tömma" ett land på kompetens som det så klart behöver själv för sin utveckling? Men fastän man med rätta kan konstatera att konsekvenserna av utflyttningen inte på något sätt är lika stora här i Norden, kvarstår det faktum att mekanismerna är liknande. Minoriteter är speciellt känsliga för hjärnflykt och de luckor den medför i befolkningen och kompetenspoolen.

4. FLYTTNINGENS DRIVKRAFTER HOS UNGA. VAD SÄGER FORSKNINGSLITTERATUREN?

Varför flyttar människor?

Att hitta och förstå orsakerna bakom flyttningsströmmarna är ingen enkel uppgift. Flyttning sker av många olika orsaker. För flyttaren själv är motiven bakom flytten ofta en mix av olika faktorer som är nära kopplade till olika livshändelser i individens biografi. Inom migrationsforskningen finns en omfattande empirisk och teoretisk litteratur för att förklara migration.

Eftersom migrationsmönstren blivit allt mångsidigare i dagens värld finns det också en allt större diversitet i det som triggar migration. I vårt sammanhang, i det rika Norden, är orsakssambanden andra än då man studerar migration från till exempel krigshärdar eller extrem fattigdom.

Det är viktigt att se migrationen i sin helhet och förstå att den är sammanvävd med både det som sker i flyttarens sociala värld och med de större nationella och globala krafterna.²⁴ Det kan vara skäl att tala om migration som en *process* som sammanbinder de olika faktorerna som leder till flyttning och deras samverkan. Migration är en process också i att den påverkar både migrantens framtid samt kommande generationer i såväl mottagar- som ursprungslandet. Flyttning är djupt rotad i den bredare samhällsutvecklingen och globaliseringsprocesser.²⁵

Man brukar ofta se flyttningsströmmar mellan olika platser som en reaktion på skillnader i ekonomisk utveckling. Men de förklarar inte hela bilden eller varför migrationen sätter igång just mellan vissa regioner. Drivkrafterna för flyttning hittas inte bara i de ekonomiska behoven, det är allmänt accepterat i migrationslitteraturen.²⁶ Den kanske mest kända migrationsteorin, *push- och pull-modellen*, bygger på antagandet att vissa förhållanden i avsändarlandet och an-

dra i mottagarlandet antingen drar till sig eller stöter ifrån sig flyttare. Modellen är lättbegriplig, men anses ofta vara för förenklad för de komplicerade processer som ligger bakom flyttningsbeslutet.

Migrationsforskarna analyserar ofta orsakerna på olika nivåer: på *makronivå*, i de nationella ekonomiska och politiska förhållandena; på *meso-* eller *mellannivå*, i flyttarens sociala värld, och på *mikro-nivå*, där fokus ligger på migrantens psykologi.²⁷ Orsakerna till en migrationsrörelse är ett samspel av strukturer och förutsättningar på alla dessa olika nivåer.

Beslutet att flytta är alltid ”större” än individerna själva. Det är därför viktigt att se på flyttningen i relation till krafterna på makronivå, så som arbetsmarknadsläget och lönenivån, men också som en kulturell handling, på meso-nivån. Individuella beslut att flytta kan vara kopplade till sociala vanor och kulturella seder och bruk hos en befolkning. Kulturella orsaker och geografisk närhet är många gånger avgörande för att det bildas flyttningsströmmar mellan två platser.²⁸ I den finlandssvenska flyttningsrörelsen till Sverige är känslan av en delad kultur och ett gemensamt språk starka migrationskrafter. Man kan också säga att flyttningen i sig självt har blivit ett kulturellt uttryck för finlandssvenskarna, en byggsten i att vara finlandssvensk.²⁹

Migration skapar mera migration. Flyttare följer gärna i fotspåren av dem som flyttat tidigare. De som etablerat sig i det nya landet sprider information om den nya orten genom personliga kontakter eller *migrantnätverk*. Dessa sociala band mellan två platser ökar sannolikheten för nätverksflyttning, eller kedjeflyttning som det tidigare kallades i litteraturen.³⁰ Dylika mönster finns det många av i rörlighetsmönstren mellan Finland och Sverige, till exempel mellan Jakobstad och Gävle. Nyligen har det skrivits om ”Hanken-kolonin” i Stockholm i den finlandssvenska pressen.³¹ Migrantnätverken blir som ett slags socialt kapital hos personer som bor i dessa regioner.³² Då flyttningen mellan två destinationer en gång kommit igång är den svår för myndigheter att stävja eller kontrollera. Migrantnätverken upprätthåller rörelsen.

Sociologen Östen Wahlbeck hävdar att nätverken och den akademiska debatten om *transnationella rum* hjälper till att förstå migrationsdynamiken mellan Finland och Sverige både nu och i framtiden.³³ Han beskriver i sin forskning uppkomsten av ett transnationellt rum mellan länderna och hur de producerar nya flyttningsmönster. Med transnationalism avser man de många kulturella, ekonomiska, politiska, och sociala band som binder migranter över nationsgränsen.

Som vi konstaterade är individens flyttningsbeslut alltid rotade i något större sammanhang. Därför studerar vi i denna utredning migrationsbiografier. När det gäller levnadshistoriskt berättande påpekar Ulf Palménfelt att berättelser ”återger sådant som har hänt, men berättelserna är inte de händelser de återger”.³⁴ Händelsen och berättelsen om den är två olika fenomen och mellan dem ligger en lång process. Intervjupersonerna har hunnit bo olika länge i Sverige (från ett halvår till ett par år), vilket också präglar deras berättade erfarenheter. Tiden i Sverige får dem att omvärdera och analysera beslutet att flytta. I vissa fall framstår flytten som ännu mer självklar, medan det i andra fall föds en starkare ambivalens till ett tidigare enkelt beslut.

Om man frågar migranten varför hon eller han flyttar, blir svaret ofta en manifestation av intentionerna – vad migranten vill uppnå. Denna studie visar att det också är möjligt att man egentligen inte aktivt fattar ett beslut att flytta. För många ungdomar får omständigheterna bestämma – till exempel att de råkade träffa en partner i Sverige.

Unga vuxna som migranter

Enligt forskning präglas unga vuxnas liv idag av ett sökande efter och ett experimenterande med identitet.³⁵ Denna period av livet är en mycket självreflektiv tid som präglas av tankar på vem man är och vad man vill få ut av livet.³⁶ Men det är också en period med höga förväntningar och stora drömmar. Dagens unga vuxna har en helt annan möjlighet att själva välja sina livsbanor och denna stora fri-

het skapar både högt ställda mål och ångslan. Framtiden känns ofta oklar och därför skrämmande, vilket skapar känslor av ångest och osäkerhet.³⁷ Det är också en ålder där känslor av att känna sig mitt emellan är vanliga. Unga vuxna ser sig sällan som vuxna, men inte för att de inte är gifta eller har fast anställning. Istället är det idén om att man som vuxen ska ta ansvar för sig själv, ta självständiga beslut och vara finansiellt oberoende som känns främmande för dem.³⁸

En svensk studie från 2004 visar att unga lägger störst vikt vid existentiella dimensioner av vuxenblivandet, snarare än de mer traditionella som till exempel familjebildande och ekonomisk självständighet.³⁹ Det handlar helt enkelt inte längre bara om att få ett yrke och bilda familj, utan det krävs mer subtila förändringar för att man själv och omvärlden ska uppfatta en som vuxen.

Orsaken till att vi här fokuserar på unga är för att flyttning är ytterst relevant i det livsstadium de befinner sig. Perioden som ung vuxen är en tid av instabilitet, när man till exempel flyttar ofta också inom landet eller andra mindre geografiska områden. Forskning visar att unga vuxna (ca 20–35) generellt är mer flyttbenägna än andra åldersgrupper.⁴⁰ Detta flyttande sker av praktiska skäl (arbetsmarknad, studier, familjebildande) men flytt utomlands sker också på grund av att global mobilitet har blivit en viktig beståndsdel i ungas identitetsprocesser.⁴¹ Nordiska ungdomar flyttar dessutom hemifrån relativt tidigt i jämförelse med unga i övriga delar av världen.

Resandet är inte bara en självklar del av ungdomstiden, något som "alla" gör, utan ses också som viktigt för att kunna lära känna sig själv, och därigenom bli vuxen.⁴² Dessutom har unga hittat på nya sätt att idka "oberoende" reseverksamhet på. Mellanåret (*gap year*), gärna placerat mellan obligatorisk skolgång och vidareutbildning, har blivit normaliserat i många välfärdsländer. Ursprungligen var meningen att slå sig fri från utbildning och karriärfokus, men nu är det mera ett sätt att skapa ett attraktivt CV.⁴³

"Utomlands" är en aktuell kategori som också strukturerar ungas sätt att förhålla sig till omvärlden – därför är det intressant att

skilja just internationell flyttning från flyttning inom landet.⁴⁴ Både faktiska och föreställda kulturella skillnader mellan hemlandet och destinationslandet fungerar också som centrala drivkrafter för unga som flyttar utomlands.⁴⁵

Att bo utomlands i en period av livet blir för många unga vuxna en del av ett identitetsskapande och ett förverkligande av sig själva. Det är med andra ord inte alltid det specifika landet som drar, utan själva idén om att uppleva världen.

5. ORSAKER PÅ MAKRONIVÅ: STUDIER OCH JOBB I SVERIGE

De ekonomiska strukturerna är centrala för att förklara migrationsmönster. Skillnaderna i ekonomisk utveckling och sysselsättning är ett klassiskt sätt att förklara flyttningen på makronivå. Fastän andra förklaringsmodeller för migration blivit vanligare har de ekonomiska konjunkturerna inte tappat i relevans. Arbetskraftsrörlighet har varit centralt för ekonomisk utveckling. Migranterna ger tilläggsarbetskraft då efterfrågan är stor, exempelvis av ekonomiska och demografiska orsaker, så som en åldrande befolkning. Studieflyttning är mindre beroende av konjunkturer, men olika bestämmelser och högskolepolitik påverkar flyttningsströmmarnas omfattning.

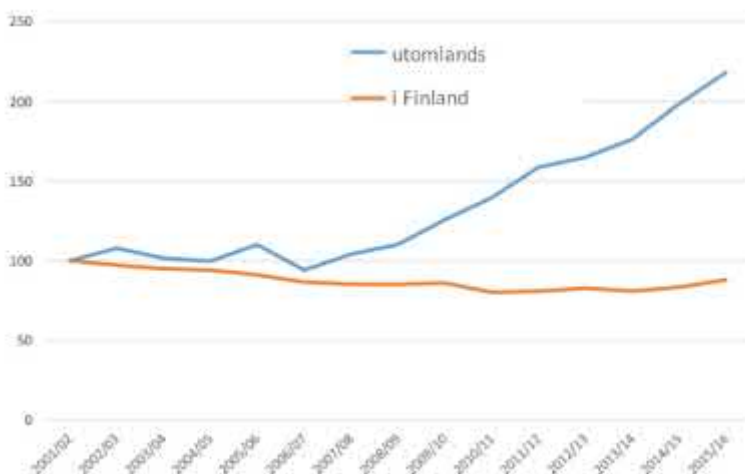
Att studera i Sverige

En av de största direkta orsakerna till att unga söker sig till grannlandet i väst är för att studera. Det känns naturligt att utnyttja det breda utbudet av studiemöjligheter i Sverige, speciellt för svenskspråkiga unga som kan eller vill studera på svenska. Den finlandssvenska ungdomsflyttningen drivs till stor del av studier – exakt hur mycket kan vi inte säga ur statistiken, men vi ser de allmänna tendenserna genom att undersöka flyttningsmönstren i åldersgruppen och på utbildningsnivån. Att flytta till Sverige för studier förefaller klart vanligast i Österbotten och på Åland, men allt mer även i södra Finland. Trenden är uppåtgående, och ungdomsflyttningen visar en skarp topp år 2016, tydligast i Österbotten.

Utlandsstudier i världen, EU och Norden

I Finland har intresset för utlandsstudier sammantaget vuxit betydligt sedan början av 2000-talet (Figur 9). Trenden överallt i världen är att den högre utbildningen har blivit allt mer internationell och antalet internationella studenter i högskolorna och universiteten

ökar. För lärosätena ses det ofta som en prestigefråga att ha många utländska studerande. I migrationsforskningen har internationell studentflyttning ofta inte behandlats som en del av kompetensflyttning. Men i länder runtom i världen har man insett värdet av studenterna som framtidens högkvalificerade arbetskraft, och beaktat detta i sin invandringspolitik. Internationella studenter ingår i kategorin ”önskvärda” migranter i de flesta länder.

Figur 9. Den relativa utvecklingen av antalet finländska studerande som påbörjat sina högskolestudier utomlands och i Finland från läsåret 2001/02 till 2015/16. Läsåret 2001/02 = 100. (Källa: Opetushallitus 2018)

Inom EU har man främjat studentmobilitet som en del av projektet att bygga en gemensam europeisk identitet. Liknande målsättning finns i Norden, där man med ökad rörlighet vill stärka den nordiska gemenskapen och göra Norden till den mest integrerade regionen i världen. Ett av fokusområdena i nordiskt samarbete är att försöka ta bort gränshinder för att möjliggöra studier för nordbor i ett annat nordiskt land.

Studentmobiliteten i Norden har mångdubblats sedan 1996 och ökar fortfarande. Drygt 10 000 nordbor studerar till en examen i ett annat nordiskt land och ytterligare några tusen i utbytesprogram eller andra kortvarigare studier i Norden.⁴⁶ Norge är det land som tar emot mest studentflyttare inom Norden, omkring 3 000 per år. Finland utmärker sig som ett land med hög utflyttning av studenter till övriga Norden. Antalet finländska studenter som studerar i övriga Norden steg dramatiskt på fyra år mellan läsåren 2011–2012 till 2015–2016, från ca 1 200 till 2 200.⁴⁷ Sverige har varit ett allt vanligare studiemål för studenter i båda språkgrupperna: under senare år har landet gått om Storbritannien som populäraste studiedestination.⁴⁸ Vi kan urskilja ”toppåret” 2016 även i denna statistik. Under läsåret 2016–2017 var antalet nya examensstuderanden (sk. freemover-studenter) från Finland rekordhögt, nästan 700. Läsåret därpå såg vi en tydlig nedgång till 500 studenter.⁴⁹ Alla finländska studenter i svensk högskoleutbildning uppgick till 2 432 personer, en tiondedel av alla utländska freemover-studenter i Sverige.

Svenskspråkiga finländare studerar oftare utomlands än finskspråkiga. Enligt Utbildningsstyrelsens utredning var omkring 13 procent av alla finländska studerande som inledde studierna för en högskoleexamen i utlandet år 2014 svenskspråkiga.⁵⁰ Största orsaken till överrepresentationen är att så många studerar just i Sverige. **Under läsåret 2015–2016 påbörjade drygt 600 finländare examensstudier i Sverige. Av dem var hela 39 procent svenskspråkiga.**⁵¹ Det är i linje med vad vår statistik ger vid handen – 40 procent av hela flyttningsströmmen från Finland till Sverige, oavsett orsak, består av svenskspråkiga flyttare.

Svenskspråkig studentflyttning till Sverige i statistikens ljus

För finlandssvenska studenter ser benägenheten att flytta till Sverige för studier lite olika ut i olika delar av landet. Man kan ur vår beställda statistik inte särskilja flyttning specifikt för studier, men genom att undersöka flyttarnas ålder, utbildningsnivå och

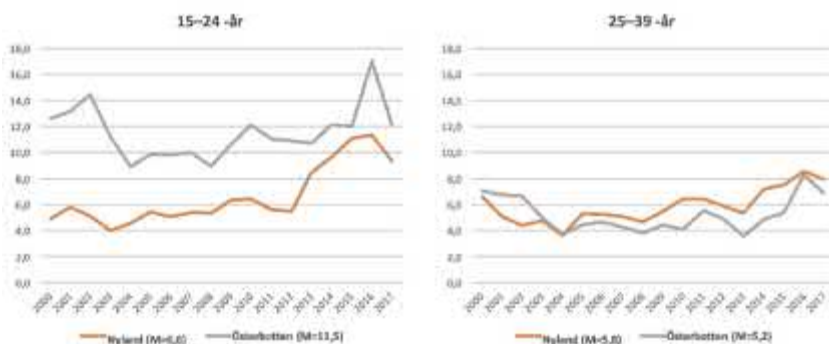
familjestatus kan man få en fingervisning om studentflyttningens intensitet.

På fastlandet är flyttningen av 15–24-åringar högst från Österbotten, där de unga har en naturlig kontakt till högskolorna i Sverige, speciellt Umeå universitet. Som vi såg i Figur 2 ovan har flyttningstalen i Österbotten de senaste två åren i vår studie varit på uppgång men fluktuerat starkt: först stigit dramatiskt under året 2016, från 293 till 404 flyttare under året, den klart högsta nivån på 2000-talet. Sedan gått tillbaka igen år 2017 till 316 flyttare, till en nivå som är lite över genomsnittet för regionen. Toppåret 2016 syns alltså tydligt i de österbottniska utflyttningstalen. Höjningen syns riktigt tydligt bland de unga. Flyttningsbenägenheten för de unga (15–24 år) har i genomsnitt legat på 11,5 per tusen på 2000-talet (Figur 10). De senaste tio åren har antalet utflyttare i åldersgruppen legat på 130–150 unga per år, medan det under toppåret 2016 flyttade hela 191 svenskspråkiga unga till Sverige.

Denna topp i utflyttningen år 2016 syns i alla regioner och också bland finskspråkiga, men utvecklingen var tydligast i Österbotten (se Figur 10).

Magma-rapporten från 2016 visade på ett regionalt trendbrott: ungdomsflyttningen från södra Finland, i synnerhet Helsingforsregionen, hade stigit märkbart fram till år 2015. Det verkade vara allt populärare att söka sig till Sverige för studier även för svenskspråkiga unga i huvudstadsregionen.⁵² Men de senaste två åren har Österbotten skjutit ifrån en aning igen, då ungdomsflyttningen ökat samtidigt som flyttningssiffrorna i de södra delarna av landet mattats av, speciellt i huvudstadsregionen. Migrationsbenägenheten i Helsingforsregionen har på två år gått ner till nivån den låg på fyra år tidigare. År 2017 flyttade 10,5 per tusen av invånarna i åldersgruppen, medan siffran år 2015 låg på rekordhöga 14 per tusen.

Som man kan se i Figur 10 påvisar flyttningen av de något äldre i åldersgruppen 25–39 år en jämnare utveckling i Österbotten och

Figur 10. Flyttningsbenägenheten hos svenskspråkiga ungdomar i ålderskategorierna 15–24 och 25–39 per tusen svenskspråkiga i samma ålderskategori (%o) i Nyland och Österbotten år 2000–2017. (Källa: Statistikcentralen)

Nyland. Även för denna åldersgrupp syns en topp i utflyttningen år 2016, men de årliga fluktuationerna har inte varit så stora. Utflyttningen från Nyland har legat på en något högre nivå än från Österbotten ända sedan 2005.

Lite av ett specialfall i sammanhanget är Åland med sin helsvenska språkmiljö, som har en utflyttningsbenägenhet i en klass för sig. De åländska ungdomarna har nära till Sverige och en lång tradition av att studera i Sverige. **År 2017 flyttade hela 7,7 procent av de svenskspråkiga ålänningarna i åldersgruppen 15–24 år till Sverige.** I genomsnitt har siffran legat på ca 7 procent per år under 2000-talet, vilket innebär omkring 200 personer årligen. Det är sju gånger mer sannolikt att en ungdom från Åland flyttar till Sverige än att en ungdom i övriga Svenskfinland gör det.

Orsaker till svenskspråkig studentflyttning till Sverige

Vad ligger bakom utvecklingen av flyttningstalen? De årliga fluktuationerna verkar vara ganska stora, i synnerhet i Österbotten. Studieflyttning är inte konjunkturrelaterat på samma sätt som arbetskraftsflyttning. I stället påverkar nya bestämmelser och

regelverk snabbt intentionerna att flytta och därmed den finlandssvenska flyttningsströmmens volym. Och det är vad som har hänt nyligen.

Sverige skärpte från år 2017 kriterierna för hur man räknar meritvärdet utifrån de utländska betygen, vilket gjorde det betydligt svårare för finländska studenter att få en studieplats.⁵³ Tidigare har man på många utbildningar relativt enkelt kommit in med bara betygen. I Finland måste man fortfarande söka via inträdesprov till de flesta utbildningar – ett system som inte är vanligt i Sverige. Det syns tydligt hos studenterna att det inte längre varit lika lockande att söka sig till Sverige för att studera:

”Jag tycker att intresset för Sverige har minskat de senaste 2–3 åren. Ryktet de senaste två åren i skolan har varit att ’det är så svårt att komma in så det är inte att tänka på’. Det är få elever som har Sverige som första alternativ att ’yes jag ska dit’.

Från hösten har de gjort om modellen, så det blir visst igen lite lättare. Vi får se hur det påverkar.”

Carina Holm-Granlund, studiehandledare, Jakobstads gymnasium

”Jag tycker att under de närmaste åren är det färre som talar om Sverige. En tid talade till och med en tredjedel om att söka till Sverige. Det är helt annat nu.”

Tea Eriksson, studiehandledare, Tölö gymnasium

”Antalet studenter som kommer till Umeå universitet från Finland går lite upp och ner. Nyligen gick söktrycket ner när det blev tuffare att få höga meritvärden omvandlade från de finska examensbetygen. Man kunde inte längre komma in på maxpoängen och det blev svårare att komma in på de populäraste utbildningarna. Jag vill påstå att det tidigare systemet gynnade de finska eleverna.”

Lennart Johansson, Umeå universitet/studentrekrytering och internationalisering

Flera av de sakkunniga vi intervjuade för studien framhöll att finländska studenter rentav haft en fördel i antagningen jämfört med de egna studenterna i Sverige. Det gör det lätt att förstå att kriterierna för omräkning av betygen skärptes för utländska studenter år 2017. Universitets- och högskolerådet i Sverige har nyligen justerat kriterierna igen, så att utländska betyg ska räknas om på ett så likvärdigt sätt som möjligt i förhållande till svenska.⁵⁴ De nya föreskrifterna ska träda i kraft till antagningen höstterminen 2019.

Som ovan konstaterats speglas de skärpta antagningskraven tydligt i statistiken. Det har varit allt färre finländare som kommit in på utbildningarna. Det ska bli intressant att se hur de nya bestämmelserna påverkar antalet finländska studerande vid de svenska universiteten.

Det sker också en del studentrekrytering av finländska studenter till Sverige, åtminstone Umeå universitet, som ser de finländska studerandena som en viktig del av universitetet. De genomför varje år en turné till de svenskspråkiga gymnasierna i Österbotten där de sprider information om att studera i Umeå. Som ovan konstaterats har det varit förhållandevis lätt att komma in och de finländska studenterna har legat bra till i antagningen till de populäraste utbildningarna, till exempel juridik, medicin och psykologi. Enligt studiehandledaren Carina Holm-Granlund är svenskarna bra på att marknadsföra och det är något man kunde ta efter i Finland:

”Marknadsföringen av högskolorna är bättre i Sverige, mer tilltalande. De betonar hur trevligt och trivsamt det är. Till exempel nu denna vecka då Umeå universitet var här. De berättade 10 minuter om utbildningarna och resten av tiden om vad man kan göra i Umeå, på ett trevligt sätt. Om trivsel, boende, fritid. De gör de mysigt, 'här trivs man'. Även webbsidorna. I Finland slänger man in fakta hur man kommer in och vad man ska läsa för kurser. Detta skulle vara relativt enkelt att åtgärda, tycker jag. Vad är det för farligt att öka trivseln?”

Carina Holm-Granlund, studievägledare, Jakobstads gymnasium

Men vilka andra faktorer driver den svenskspråkiga studentflytningen till Sverige? Vad säger flyttarna själva?

Orsakerna till att flytta till Sverige att studera är många. Mycket handlar det om själva utbildningen. **I Sverige lockar utbildningar som inte upplevs vara lika bra i Finland, eller som inte alls erbjuds här.** Till exempel Rosa har flyttat från en mindre ort i södra Finland för att studera något som hon inte menar erbjuds i Finland: "Alltså det här [ämnet]. Det finns ingenting sådant i Finland. Jag skulle nog gärna ha studerat det i Finland, om det skulle ha funnits möjlighet." Men hon tillägger att trots att det var främst studieinriktningen som drog har hon också alltid närt en dröm om att prova på att bo i Sverige några år. **Drivkrafterna för en flytt utomlands är komplexa och det går sällan att hitta endast ett skäl för varför en ung människa väljer denna livsbana.**

Studieinriktningarna som nämns i det här materialet som exempel på sådant som inte erbjuds i samma form i Finland är allt från musikalutbildningar och marknadsföring till språkteknologi och näringslära. Målet för flyttarna är att hitta den utbildning som har störst potential för att ge dem både de kunskaper och färdigheter de behöver och den framtida arbetsplats som lockar mest. Detta kan också kopplas till perioden som ung vuxen och idealet om självförverkligande, där studier och kommande karriär är viktiga ingredienser.⁵⁵

Flera talar om det enkla i att söka till en högre utbildning i Sverige. **Där finns inga inträdesprov och det är "bara att skicka in pappren"** så har man sökt en plats. I Finland kräver vissa studieinriktningar ibland ingående förberedelser och extra studier för att klara inträdesförhören. Nu pågår en reform inom detta också i Finland, där studentbetygets roll i antagningen ökar och behovet av inträdesprov minskar, vilket kan påverka söktrycket till Sverige.

Också i media har fenomenet att unga söker sig till utbildningar i Sverige för att slippa inträdesproven uppmärksamats.⁵⁶ Agnes sökte till olika utbildningar i Finland efter gymnasiet och insåg samtidigt "hur lätt det är att söka till Sverige" och garderade sig

därför genom att skicka in ansökningshandlingar till flera ställen i Sverige utöver dem hon sökte till i Finland.

Detta påpekar även studiehandledaren Tea Eriksson vid Tölö gymnasium:

”Vissa söker till Sverige, men kanske inte på allvar. De testar ansökningsprocessen: hur mycket de måste satsa för att komma in.”

För en del är motiveringarna mer kopplade till viljan att bo utomlands eller att få internationell erfarenhet. Den som flyttar för en specifik utbildning kan många gånger se utlandsvistelsen som en tydligt avgränsad period i livet. Det handlar om att utbilda sig, få examen och sedan flytta hem igen inom en given tidsperiod.

”Vid flytten var jag 20 år gammal och skulle flytta hemifrån och söka studieplats. Jag har alltid velat studera utomlands men pga några plötsliga händelser så ville jag inte åka alltför långt ifrån min familj. Då var Sverige passligt långt bort och det var enkelt att söka studieplats där och resan mellan Finland och Sverige tog varken lång tid eller kostade mycket.”⁵⁷

För de svenskspråkiga studenterna är även möjligheten att studera på svenska en viktig drivkraft. Ifall man inte vill studera på finska i Finland, krymper utbudet avsevärt.

Arbetskraftsmigration på en gemensam nordisk arbetsmarknad

Även arbetskraftsflyttningen har blivit allt mer mångfacetterad i och med att rörligheten blivit friare. Norden har sedan 1950-talet arbetat för ökad arbetskraftsrörlighet på den öppna nordiska arbetsmarknaden. Fri rörlighet ger möjlighet till att utjämna regionala skillnader i utveckling och sysselsättning. För Finland har Sverige fungerat som en säkerhetsventil under ekonomisk lågkonjunktur och arbetslöshet, i synnerhet under flyttningsvågen på 1960- och 1970-talen, men i mindre skala även fortsättningsvis.

Den svenska ekonomin har länge varit stark och arbetsmarknaden bjuder på många möjligheter. Därför ter det sig naturligt att man från Finland flyttar till arbetsmöjligheter som inte finns i hemlandet. Kjell Skoglund, vd för Finsk-svenska handelskammaren har märkt att finländare gärna rekryteras.

”De finländare som kan svenska och finska och är någorlunda duktiga och kommer till Sverige går åt som smör på heta stenar. Vi är ju helt suveräna i Sverige när vi kan språket där. Jag tror att i framtiden kommer vi att få väldigt svårt att behålla välutbildade i Finland. De far inte bara till Sverige. De kommer att flytta till Schweiz, till Dubai, till världen.”

Kjell Skoglund, vd, Finsk-svenska handelskammaren

Finländarna är enligt Skoglund kunniga i ingenjörskunskap, digitalisering och i språkkunskaper.

”Att kunna finska är viktigt eftersom Finland är en stor del av marknaden inom många sektorer”.

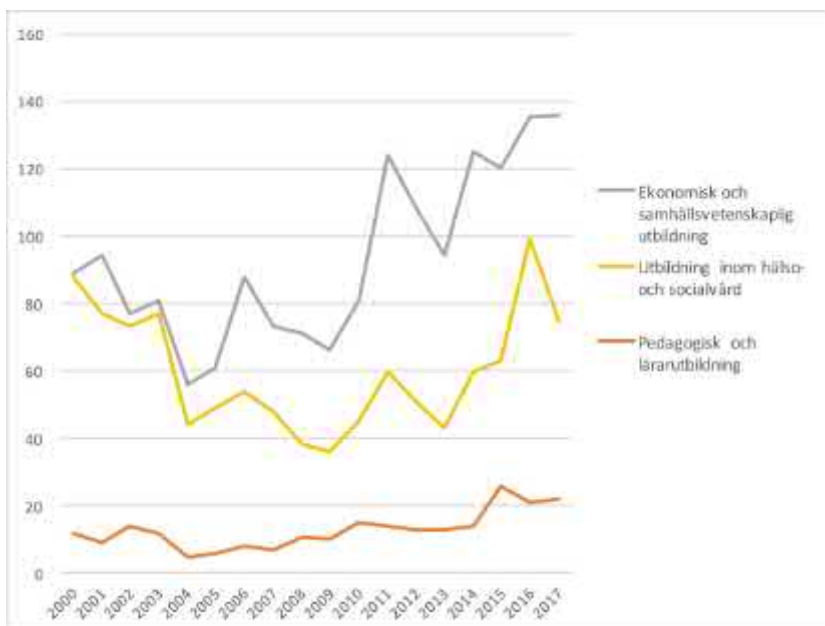
Kjell Skoglund, vd, Finsk-svenska handelskammaren

I vår statistik finns uppgifter om vilken typ av utbildning de svenskspråkiga flyttarna som söker sig till Sverige har, vilket kan ge en fingervisning om vilka branscher som lockar (Figur 11).

Ökningen av flyttare som har ekonomisk och samhällsvetenskaplig utbildning fortsätter. Deras andel är förhållandevis stor speciellt bland migranterna från Helsingforsregionen och i mindre utsträckning också bland flyttare från Åboregionen. ”Hanken-kolonin” verkar stärkas ytterligare.⁵⁸ I statistiken finns dock även de med samhällsvetenskaplig utbildning, så resultatet är inte helt entydigt.

En tydlig yrkesgrupp som söker möjligheter i Sverige är sjukskötare. Unga finländare inom social- och hälsovårdsbranschen intresserar sig för att arbeta i Sverige.⁵⁹ I Figur 11 syns att det allmänna toppåret för utflyttningen år 2016 i allra högsta grad gäller profes-

Figur 11. Antalet svenskspråkiga flyttare från Finland till Sverige 2000–2017 med pedagogisk och lärarutbildning, ekonomisk och samhällsvetenskaplig utbildning och utbildning inom hälso- och socialvårdsbranschen. (Källa: Statistikcentralen)

sionella inom vården. **Drivkrafter för sjukskötare att jobba i Sverige är förutom språket också bland annat en bättre lön och en mindre hierarkisk arbetskultur, och god arbetsmiljö med teamarbete och reflektion.** Vår statistik visar att relativt sett mest flyttare med utbildning inom social- och hälsovård kommer från Österbotten och västra Nyland.

En oro över att de svenskspråkiga lärarna flyr till Sverige kan ibland märkas i samhällsdebatten, bland annat har Sverige börjat rekrytera lärare från Finland. Statistiken visar att det inte är fråga om någon massflytt: år 2016 och 2017 flyttade 43 personer med pedagogisk och lärarutbildning till Sverige. Men trenden är uppåtgående. Med tanke på betydelsen av de svenskspråkiga lärarna för det svenska i Finland gäller det att följa med utvecklingen.

Intressant i sammanhanget är att kvinnorna är något överrepresenterade i utflyttningen. Vår statistik visar att omkring 54 procent av de svenskspråkiga flyttarna till Sverige var kvinnor. Det är i linje med migrationsmönstren internationellt: kvinnornas andel av alla arbetskraftsmigranter har ökat. I vårt material var kvinnornas andel högst, 59 procent, i Åboregionen, där utflyttningen av högutbildade proportionellt sett är hög. Det kan indikera att de högt utbildade kvinnorna är överrepresenterade bland flyttarna. Tidigare studier har visat att kvinnorna utgjort 56 procent av alla utflyttare med högre utbildning på tredje stadiet.⁶⁰

Flyttningorsaker

De unga är internationellt orienterade och beredda att flytta, visar en stor internationell undersökning om arbetskraftens rörlighet från 2018. **Hela fyra av fem finländska ungdomar under 30 år är villiga att flytta utomlands för jobb.**⁶¹ I synnerhet Stockholm är en dynamisk och internationell region med tät arbetsmarknad i många olika branscher. Man kan med fog se Stockholm som en Nordens huvudstad, och flyttningen av svenskspråkiga finländare till staden helt enkelt som en sorts urbaniseringsutveckling. Stockholm ter sig mycket attraktivt för inflyttare som vill ha storstadsliv med allt vad det innebär. Storstadspulsen och fritiden är viktig och hänger ihop med att man trivs i jobbet, konstaterar Kjell Skoglund, vd för Finsk-svenska handelskammaren:

”Urbaniseringen handlar ju om det att unga utbildade människor vill komma till platser där likasinnade finns. Som är utbildade inom samma område, som tänker på samma sätt, som vill gå på bio, på samma underhållning, gå till en pub, på en öl. Fastän du kan klara av jobbet genom att sitta vid en dator i Suomussalmi, så är det ens hälsosamt att sitta vid datorn hela tiden och bara se någon ekorre eller en hare därute? I de allra flesta jobben är det sociala en del av jobbet också. Man har kaffepauser, man idrottar ihop eller man går ut på en öl. De enkla grejerna.”

Kjell Skoglund, vd, Finsk-svenska handelskammaren

Det tycks finnas en utbredd uppfattning om det ”internationella Sverige”, eller i vissa fall det internationella Stockholm. Det finns fler möjligheter överlag och Sverige är ”närmare resten av Europa än vi i Finland” skriver en person som också menar att hennes bransch erbjuder bättre jobb i Sverige.⁶² I det internationella ingår en känsla av globalisering och flera intervjuade, speciellt de som är bosatta i Stockholm, poängterar att de därför känner sig hemma – de är ju också en del av globaliseringens ökade rörelse mellan nationer.

När det gäller migration för att arbeta i Sverige verkar det på informanterna som att vissa branscher nästan kräver en utlandsflytt för att få fart på karriären. Exempel på detta är musikbranschen,⁶³ men det finns också exempel från IT-branschen⁶⁴ och marknadsföringsbranschen. Inom branscher där Sverige aktivt går ut för att rekrytera arbetskraft från Finland är många gånger språkkunskaper i svenska ett bonus eller till och med ett krav. Exempel på detta är sjukvården⁶⁵ men också skolväsendet⁶⁶ eftersom det både råder brist på behöriga lärare i Sverige och man eftersträvar lika goda resultat som den finska skolorundervisningen har gett i de omtalade PISA-undersökningarna.

Det arbete och den karriär man har i Sverige är också det som i många fall hindrar en flytt tillbaka till Finland, även för dem som gärna skulle vilja återvända. I en del fall är det arbetsspråket som hindrar – finskan har kanske ”rostat” eller så är man inte hemma i terminologin som används på finska. Andra gånger är det tanken på att kanske inte få det arbete man tycker sig förtjäna, eller kanske till och med inget arbete alls. En som svarar på frågelistan skriver att hen har:

”kommit för långt från det största inhemska språket [finskan] för att känna att jag har en karriär i hemtrakterna (även om huvudspråket där är svenska). Arbetsmöjligheterna där är dessutom begränsade inom den sektor jag nu hamnat (IT).”⁶⁷

Ett växande fenomen som kan urskiljas i det integrerade Norden, men som inte riktigt syns i statistiken, är arbetspendling över nationsgränsen. Allt fler pendlar till sitt arbete kortare eller längre avstånd. Hur utbrett detta fenomen är bland finlandssvenskar är en intressant fråga. Pendlingen uppfattas i huvudsak vara ett fenomen inom länder, men det förekommer också en pendling över landsgränserna. Pendling kan ske med olika tidsintervaller, t.ex. så att man jobbar vissa dagar i veckan eller någon vecka i månaden i det andra landet. De tydligaste regionala pendlingsmönstren i Norden finns i Öresundsregionen mellan Skåne och Köpenhamnsregionen och från Västsverige till Osloregionen. Pendling mellan Finland och Sverige förekommer också, förutom i Nordkalotten och Torneå-Haparanda-regionen, även från de svenskspråkiga regionerna i Finland. Det finns exempel på både svenskspråkig vårdpersonal och högutbildade experter som regelbundet pendlar till Sverige. Några siffror på fenomenet finns inte ännu, men det pågående projektet Nordic Mobility ska producera statistik om bland annat detta.⁶⁸ De första publikationerna kommer ut till sommaren 2019.

6. DET TRYGGA ÄVENTYRET – INDIVID- OCH KULTURBASERADE FLYTTNINGSORSAKER

Som vi konstaterat styr inte konjunkturerna och de ekonomiska förutsättningarna alltid flyttningsbesluten. En förståelse av vad som händer på mellan- och mikronivån är central för att förklara flyttningsrörelsen. En del av förklaringarna kan man försöka hitta i det kulturella och sociala, i sammanhanget individen befinner sig i.

Trots att flyttningsvågorna ofta följer konjunkturerna, gör flyttarna egna val och försöker styra sitt eget handlande. De finlands-svenska flyttarna är relativt resursstarka och hindren mellan Finland och Sverige är låga, vilket gör att flyttarna i allmänhet har relativt stor frihet att kunna välja att flytta, om de så vill. Orsakerna bakom flyttningen är allt oftare relaterade till personliga frågor och syften, så som äventyrslust och personlig utveckling. Sällan är ett flyttningsbeslut heller bara ett individuellt val, utan även familjen, släkten och andra relationer spelar in.⁶⁹ Alla migrationsbiografier innehåller invecklade kopplingar mellan avsikter, hinder, sociala band och även tillfälligheter.⁷⁰

I följande kapitel djupdyker vi i migranternas egna berättelser och undersöker flyttningsorsakerna på ett mer socialt och individuellt plan. Hurdana drivkrafter till flyttningen kan man hitta bland svenskspråkiga unga?

Ungdomen på väg ut i världen

Berättelserna om att flytta till Sverige är många gånger lätta att passa in i föreställningarna om vad det är att vara ung idag. Det är svårt att hitta en enskild faktor som fungerar som drivkraft. På ett eller annat sätt står de unga inför en mängd vägskalet och beslut som måste tas, men för många är det svårt att ens få fatt på vad det är som krävs av dem. Perioden som präglas av ett sökande efter den rätta platsen, sysselsättningen och identiteten kan för många leda

till en längre eller kortare vistelse utomlands. **Flera av de intervjuade uttrycker flytten till Sverige som en längtan bort.** Det som man vill bort från kan kopplas dels till det trygga, dels till det alltför hemtama som kanske också upplevs som inskränkt eller småskalligt. Man vill utmana sig själv.

De unga talar ur olika perspektiv, men gemensamt för dessa är att de på något sätt ger skjuts ut och bort. Det som man vill lämna kan vara det lilla samhället, det upplevt monotona livet på hemorten eller känslan av en alltför stängd bubbla av finlandssvenskhet.⁷¹ En av Iris motivationer för att flytta till Sverige för en tid var:

”Att komma bort från den finlandssvenska lilla bubblan. Det kändes som att man kände alla, och alla kände en. Det kändes som om man hade sett Finland. Nu känns det lite annat igen. En liten flykt också. Att se nånting nytt men ändå jättetryggt med samma språk och samma kultur.”⁷²

Denna längtan bort kan också uttryckas som en jakt på äventyret, efter något annat än det hemtama och invanda. Flytten till Sverige kan då formuleras och upplevas som det stora äventyret där man kastar sig ut i det okända. Så här svarar Julia på frågan om vad som var den största orsaken till flytten:

”Det är kanske möjligheter att studera och sen också lite ett spännande äventyr. Att se hur Sverige är och så.”⁷³

Att fly från det hemtama bidrar dessutom till möjligheter att upptäcka världen. Genom dessa nya erfarenheter ser de nya möjligheter att också uppnå en större förståelse för andra perspektiv än sin egna privilegierade position. Äventyret blir en del av en vuxenblivandeprocess med långtgående konsekvenser för den enskilda individens självbild.

Flytten utomlands som ett äventyr kan många gånger knytas till en idé om självförverkligande hos den unga flyttaren. Att ta steget

till Sverige blir ett sätt att bejaka sina drömmar och planer för framtiden, oavsett om det gäller en eftertraktad utbildning eller ett mer existentiellt "mognande" som människa. Man kan se på det i termer av existentiell migration där man snarare söker större möjligheter att förverkliga sig själv och därför utforskar främmande kulturer för att hitta sin egen identitet, än strävar efter arbete, karriärmöjligheter eller en förbättrad ekonomisk situation.⁷⁴

För unga utlandsflyttare kan bland annat att utmana sina egna gränser upplevas som den allra viktigaste drivkraften för att ge sig ut i världen. Detta kan innebära att också den som upplever sig själv som försiktig och i stort behov av trygghet tvingar sig själv bort från hemlandet för att "växa som människa".⁷⁵ Att då inte resa så långt bort geografiskt blir ett sätt att både utmana sig och behålla sin trygghet. Eller som Ellen beskriver det:

*"Men jag ville komma bort hemifrån. Jag var äventyrslysten. Jag ville se mera av världen [och] det var ju nånting som skulle ha kunnat leda mig i princip vart som helst. Samtidigt så var och är jag en lite försiktig person, annars skulle det ju ha kunnat bli ett universitet i USA [istället för i Sverige]."*⁷⁶

Sverige som destinationsland präglas många gånger i berättelserna av att det är tryggt men samtidigt spännande. Genom att flytta till grannlandet kan man vidga sina vyer utan att resa alltför långt bort från familj, vänner och andra fasta punkter. De finlandssvenska flyttarna liknar därmed de unga svenskar som valt att arbeta i Norge och nästan unisont presenterar sin migration som ett utslag av äventyrslystnad eller om en önskan att breda ut sina vingar, för dem är flytten till Norge ett interimistiskt tillstånd.⁷⁷ Känslan av att vara mitt emellan är också återkommande i materialet för den här undersökningen. Informanterna talar om att vara "mitt i livet" eller mellan olika skeden där nästa steg inte varit klart utstakat.

Unga vuxna är på många sätt mycket medvetna och reflexivt inställda till att de står mitt i en identitetsskapande period.⁷⁸ Flytten

utomlands kan motiveras som ett sätt att utmana sig själv, där målet inte specifikt är ett arbete eller en viss studieinriktning utan något mer existentiellt. Valet att flytta görs utifrån den egna personliga utvecklingen snarare än omgivningens förväntningar.

”Jag flyttade inte för en pojkvän, jag flyttade inte för ett jobb, jag flyttade inte för nånting konkret egentligen, förutom att utmana mej själv. [...] Jag ville testa att kan jag bygga upp ett liv från noll.”⁷⁹

Perioden som blivande vuxen är också en ålder när man kan tillåta slumpan att styra, det finns inte så mycket som upplevs binda en geografiskt innan man har familj och fast arbete. Flera flyttare berättar om omständigheter som de själva ser ledde dem till den plats de är på nu. En känsla av liminalitet, en sorts mellantid, kan bli en bidragande orsak till att man vågar ta steget till att flytta utomlands. Det kan vara en utbildning som tar slut, avtjänad värnplikt eller ett brustet förhållande.

Många av berättelserna om flytt präglas av en oförbereddhet. Ibland finns det bara en fast punkt innan flyttlasset går över. Det kan vara en studieplats, en bostad eller kanske en bekant som lockar. Återigen spelar den upplevda tryggheten stor roll. Sverige är inte så farligt, det är nästan som hemma, och om man inte får jobb/studieplats/bostad så kan man alltid flytta hem igen.

Det förväntas av unga idag att de ska utbilda sig och det uppfattas som normalt och riktigt att vika en period till att utforska och pröva på, både när det gäller yrkesval, livsstil och sexuella förhållanden.⁸⁰ Utlandsvistelsen blir ett sätt att göra något annorlunda när man inte riktigt har färdiga planer oavsett om man väljer att studera eller arbeta. ”Jag visste inte riktigt vad jag skulle göra med mitt liv” säger Asta när hon ska berätta om beslutet att flytta till Sverige och för Amanda handlar det helt klart om att söka en alternativ tillvaro som inte ter sig så enkel och självklar som att stanna kvar i landet.

Studier av arbetskraftsflyttning visar att upplevelsen av ett men-

talt klimat också kan uppges som en drivkraft för en flytt från Finland. Bland personer som flyttat från Finland till Silicon Valley i USA var det inte enbart det värlödade arbetet som lockade utan också känslan av att atmosfären i Finland var begränsande och inte tillräckligt uppmuntrande.⁸¹ Personliga orsaker är inte alltid klart åtskilda från mer professionella orsaker till att emigrera,⁸² och detta märks tydligt också i vårt material. Ibland formulerar de unga flyttarna ett tydligt avstamp i början av intervjun för att i slutet av intervjun konstatera att detta ändå bara var en del av många orsaker som varit tätt sammanvävda.

Det att man upplever sig fly från något, om det så är lokalsamhället som blivit alltför bekant eller en allmän känsla av instängdhet, kan också innebära en känsla av att man söker sig till något nytt. Flykten bort kombineras med en längtan eller strävan efter ett nytt sammanhang.

Sverige – det förlovade landet ”nära”

Till idén om det stora äventyret hör många gånger också en idealbild av landet man flyttar till. Idealbilderna av Sverige skapas i det här fallet av många olika komponenter där bland annat en förtrogenhet med populärkulturen förmedlad via media, tidigare turistbesök och bekanta som flyttat kan vara viktiga. Sverige är på många sätt som Finland, fast lite bättre.⁸³ Här måste man ta i beaktande att det är unga människors erfarenheter vi studerar och barndomens upplevelser formar deras syn på Sverige.

Ett vanligt motiv i flyttberättelserna är föreställningen om Sverige som ett mer öppet land och svenskarna som mer sociala och välkomnande än Finland och finländarna. De unga talar i termer som mentalitet, sinne och inställning till livet. Denna mentalitet är inte nödvändigtvis det som lockar unga personer att flytta till Sverige, men flera av de studerade håller fram den som någonting positivt och eftersträvansvärt.

Rosa uttrycker, liksom många andra, att det främst är studierna

som fått henne att flytta till Sverige. Hon går en mycket specifik konstnärlig utbildning och menar att ifall utbildningen funnits i Finland hade hon gärna gått den där. Men samtidigt känner hon en dragning till Sverige:

”Men jag gillar också Sverige. Det har alltid varit faktiskt en dröm att prova på att bo här några år. Mycket på grund av att jag är född i Stockholm, till exempel. Jag har alltid gillat Sverige, mentaliteten här, och att de är ett kanske öppnare folk, kan man säga, än i Finland. Och jag trivs, helt enkelt, här med kulturen och mentaliteten.”⁸⁴

Flera flyttare hänvisar till ett som de upplever öppnare samhällsklimat och att de själva inte känner sig hemma i Finland och det finländska. Svenskarna framställs som mer sociala, mer utåtriktade, men samtidigt också mer ytliga och svåra att komma inpå livet. Allt är trevligt men inget är på riktigt, svenskarna är svåra att lära känna ordentligt och bli vän med.

Arbetskulturen i Sverige framhålls som mer demokratisk – alla får vara med och säga sitt, men samtidigt sämre när det gäller att komma till resultat. Allting förväntas förankras hos alla inblandade och allas röst ska höras – ibland utan att konsensus uppnås, menar informanterna. En del av de unga finlandssvenskar som är i yrkeslivet menar att de saknar en känsla av ärlighet och rättframhet hos svenskarna som de tror sig veta finns i Finland. Det är mer ”reilu meininki” (sv. rättvist spel) i arbetslivet i Finland, som en intervjuad uttrycker det. Medan andra i sin tur menar att man i Finland tiger ihjäl för många problem istället för att ta upp dem till diskussion och på så sätt kunna nå lösningar.

Allt har sina sidor och de erfarenheter som nås i det här materialet handlar om enskilda individers upplevelser och berättelser om dessa. I mötet med det nya landet, och därmed också nya livet, finns säkerligen många förväntningar på hur det borde vara.

I en studie av finländare i USA i början av 2000-talet konstaterar

Kiriakos⁸⁵ att många, som hon benämner det, ”global professionals” talar om sig själva som atypiska eller annorlunda på ett eller annat sätt. Hennes informanter kunde säga sådant som att de var för pratsamma för Finland och därför måste de flytta, något som känns igen i materialet för den här undersökningen. De unga finlands-svenskarna identifierar sig mera med vad de upplever vara typiskt svenska drag som pratsamhet och social öppenhet.

”Det var en öppnare kultur [här i Sverige]. Här är människor sociala och inte lika avvaktande som vi finländare. Jag ansåg mej väl själv vara en som är mera social än många andra, och jag upplever att många finlands-svenskar överlag är väldigt öppna och sociala med varandra.”⁸⁶

Dessa föreställningar om det svenska samhället och de ideal som flyttarna har kanske snarare förstärker beslutet att söka sig till Sverige än utgör en verklig orsak till flytten. Åtminstone om man ska se på hur människor berättar om sin migration – **det som drar är något konkret, en utbildning, ett arbete, eller något mer abstrakt som hänger ihop med självförverkligande, att få leva på svenska, att utmana sig själv.** Den upplevda kulturella skillnaden kan sedan bli något positivt – något som bekräftar att steget var det rätta att ta, eller något negativt som kan förklara varför det inte riktigt blev så bra som man hade tänkt sig.

Närheten till Sverige

Sverige som ett ”nära” land är ett vanligt argument för varför flytten gick just dit. Det är nära språkligt och kulturellt, men också rent geografiskt. Det går snabbt att flyga, eller ta båten över till Sverige, inte bara för den som flyttar utan också för till exempel familjen som bor kvar i Finland. Det finns en känsla av närhet, och flyttarna rör sig i ett rum som av olika orsaker känns överblickbart och hanterbart. Transportmöjligheterna är många, bekväma och ekonomiskt överkomliga. Man är inte så långt borta när det

bara tar 45 minuter att flyga hem påpekar Iris, vilket för henne känns tryggt. Men också städer som Göteborg upplevs som nära avståndsmässigt, tack vare snabba förbindelser, men också tack vare en upplevd kulturell likhet. Sverige är det naturliga grannlandet för många unga finlandssvenskar, i mycket högre grad än till exempel Ryssland eller Estland. Sverige finns helt enkelt ”på kartan”, det är inte en okänd entitet.

Alla gånger är man inte heller medveten om de starka band man har till Sverige. Men vid närmare eftertanke har de flesta unga flyttare besökt landet under kortare semesterresor och där finns kanske vänner, bekanta och släktingar som flyttat tidigare, man har sett på svenska tv-program och är ”uppvuxen med den här kulturen” så den ”känns inte så främmande”.⁸⁷ Sverige kan vara en så självklar ingrediens i familjehistorien att man inte ens märker dess närvaro. I flera av Ida Tolgensbakks⁸⁸ intervjuer med svenskar i Norge nämns också föräldrars ungdomsresor som förebilder för de ungas egna.

Avstånd handlar inte heller alltid om uppmätta sträckor eller nationsgränser. Det handlar om vad som upplevs vara nära – för att det finns som ett alternativ i berättelserna man hör om andra människors liv. Vad som då upplevs som nära eller långt borta varierar stort.

”Jag var 19. Jag hade aldrig bott hemifrån. Umeå var liksom nära. Det är bara åtta mil över Kvarken.”

Sverige är för många också ett alternativ bland andra. Ska man söka arbete eller studera kanske man måste flytta på sig för att hitta det man verkligen söker. Astrid konstaterar att hon måste flytta bort från hemorten i Åbolands skärgård för att kunna bedriva universitetsstudier och om det sedan blev till Åbo, Helsingfors eller Göteborg spelade enligt henne inte så stor roll. Sverige är ”passligt långt borta”.⁸⁹ Det är utomlands, men inte lika mycket utomlands som om man skulle ta sig ner på kontinenten eller till ett land med helt annat språk. Att flytta till Sverige är ”enkelt”. Enkelt för att andra gjort det,

enkelt för att man själv har vistats där tidigare, enkelt för att man kan språket, enkelt för att resan dit är billig, snabb eller bara smidig.

Man kan jämföra med unga svenskar som flyttat till Oslo under början av 2000-talet och som tenderar att uppleva sin vistelse som inte-helt-utlandet. De inte bara känner sig som svenskar utan också som nordbor eller skandinaver och därför blir Oslo i en viss mån också hemma redan innan man bor där.⁹⁰ För sverigeflyttarna i vårt material kan Sverige till och med upplevas som mer hemma än till exempel Helsingfors, beroende på var ifrån Finland de själva kommer.

”Så då var det typ Stockholm eller Helsingfors som vi funderade på. Då kändes Stockholm mer intressant, mer hemma på något sätt än Helsingfors.”⁹¹

I många flyttberättelser finns ingredienser som inte direkt kan definieras som drivkrafter, men som något som på något sätt bidrar till helheten för varför Sverige blir ett möjligt alternativ när valet ska göras. En avlägsen släkting kan öka känslan av trygghet eller ’skapa’ Sverige som en bekant plats.⁹² Andra flyttare berättar att de kände till att det finns människor från den egna hemorten på destinationsorten. Redan denna vetskap tycks räcka för att målet ska kännas mindre exotiskt och skrämmande.

Föreställningen om Sverige kommer inte bara genom egna erfarenheter och populärkulturella referenser utan många gånger också genom personlig kontakt med någon finlands-svensk som bor där eller har bott där. Ibland sker det mycket tydligt genom att man blir lockad eller övertygad om att ett liv i Sverige är eftersträvansvärt, andra gånger är det mer fråga om en trygghet i att det finns gelikar på platsen dit man ska flytta.

Själva resandet är också avtrivialiserat för många unga idag. Flera av flyttarna berättar om olika Sverige-resor som gjorts i barndomen, utan annat mål än turism eller fritidsaktiviteter. Resor är billiga för dagens nordiska ungdom, och deras personliga frihet att göra som

de vill med sina liv tas för given.⁹³ Det är inte alltid just landet Sverige som lockar, eller den specifika staden. Det är en kombination av olika faktorer som spelar in i skapandet av ett fortsatt liv. Vad passar in i de egna planerna och drömmarna och var finns de ingredienser som behövs för att förverkliga dessa planer och drömmar? Signe sökte en specifik utbildning, samtidigt som hennes dåvarande pojkvän gjorde detsamma. Det gällde att hitta ett universitet där båda inriktningarna gick att finna:

”Jag hade inga storslagna planer innan att flytta till Sverige. Jag såg inte det här som möjligheternas land, jag såg inte det här som nånting fantastiskt utan det var av mycket praktiska orsaker som det blev så.”⁹⁴

Att flytta till svenskan eller från finskan

En ytterligare dimension som bidrar till att skapa bilden av Sverige som tryggt och välbekant för en svenskspråkig finländare är förstås språket. Här finns ett samhälle där det egna minoritetsspråket som kanske inte kan användas i alla situationer plötsligt är ett dominerande språk som är gångbart (nästan) varsomhelst. Inte förvånande är det en majoritet av flyttarna i materialet, både två- och enspråkiga, som lyfter fram språket som antingen en stor orsak, eller åtminstone en delorsak till att flytten gick just till Sverige. **Ett liv helt på svenska lockar, där både studier, arbete och fritid kan gå på de ungas eget känslospråk.**⁹⁵

”Just nu lutar det mot att jag vill stanna i Sverige. Detta på grund av att det i min bransch finns mycket mera jobb här och jag får dessutom tala mitt modersmål, vilket är väldigt viktigt för mig. Jag skulle troligtvis flytta till Finland om det skulle finnas mera jobb och om jag skulle kunna tala bättre finska (+ kunna vara mig själv på finska).”⁹⁶

Det finns en lättnad i att i alla situationer få tala sitt eget moders-

mål utan att bli ifrågasatt eller inte förstådd. Det är en av fördelarna med att bo i Stockholm säger Vilma: "Nå att man kan tala svenska. Att det som är ditt modersmål blir ditt första språk och det språk som du alltid kan använda". Detta trots att flera definierar sig som tvåspråkiga eller åtminstone upplever sig ha en stark finska (även om det förstås också finns de som känner att de inte alls kan klara sig på finska).

I några intervjuer blir det också tal om upplevelser av ett kärvare samhällsklimat i Finland med bland annat högerpopulistiska strömningar i politiken. Periodvis blommar språkdebatten upp, och då speciellt debatten om den så kallade "tvångssvenskan" – obligatorisk svenskundervisning för finskspråkiga skolbarn.⁹⁷ Aggressivt uttalade åsikter sätter spår också i personliga upplevelser av att vara svenskspråkig. "Det är inte så trevligt att vara finlandssvensk i Finland just nu." säger Linda, men i Sverige får hon tala sitt modersmål helt fritt.

Flytten till Sverige formuleras för vissa som en flytt *till svenskan*, medan det för andra helt klart blir en flytt *från finskan*. Att som svenskspråkig söka sig till en högskoleutbildning i Sverige hellre än att välja att till exempel studera vid det svenskspråkiga universitetet Åbo Akademi blir att i ännu högre grad undvika finskan. För trots att studierna vid Åbo Akademi går helt på svenska i de flesta ämnen kräver vardagslivet i en stad som Åbo med 5,2% svenskspråkiga ofta kunskaper i finska. Ellen sökte sig till Sverige för att som hon säger det "låta huvudet vila från finska, vilket jag inte skulle ha fått i Åbo".

Att finskakunskaperna är relevanta för flyttningen understöds av det faktum att finlandssvenskar från enspråkigt svenska hem oftare flyttar till Sverige.⁹⁸ Det antyder även vår nuvarande statistik om föräldrarnas språk. De som har begränsade kunskaper i finska har mindre möjligheter i framtiden i Finland.

7. TILLBAKA TILL FINLAND ELLER EN DEL AV DET FINLANDSSVENSKA I SVERIGE?

Hur ser framtiden ut för dem som flyttat till Sverige? Kommer de tillbaka till Finland eller blir de kvar i Sverige?

Vi har sett att det är lätt för svenskspråkiga att flytta till Sverige och att flyttningsströmmen håller i sig. Den för med sig mycket positivt för själva flyttarna och Sverige tar gärna emot kunnig arbetskraft och framtida talanger. Samtidigt behöver Finland kunniga människor för att utveckla landet och hålla ekonomin och samhällstjänsterna igång, speciellt då landet står inför en åldrande befolkning och allt mindre årskullar. Avgörande är därför om utflyttarna återvänder till Finland. Hotet om *brain drain*, hjärnflykt, kan vändas. Migrationen kan i bästa fall leda till *brain gain*. De som kommer tillbaka för med sig nya kunskaper, perspektiv och kontakter.

Den svenska befolkningen i Finland har visat sig vara rörligare än den finska, vilket gör att frågan om återflyttning är ännu relevanta för dem. Minoriteter är sårbarare för befolkningsförluster och riskerar lättare en uttunning av kompetenspoolen.

En intressant fråga är platsernas och nationsgränsernas betydelse i dagens allt mer rörliga och digitaliserade samhälle. Är det så viktigt var man bor? För finlandssvenskarna är det relevant att fråga om det är möjligt att skapa ett liv med delaktighet i båda länderna? Vi har sett att det sker återkommande, cirkulär flyttning mellan Finland och Sverige. Samma individer kan röra sig över nationsgränsen upprepade gånger. Det förekommer också i allt större grad gränsöverskridande pendling bland annat i arbeten inom vården och högre utbildning. Arbetsmarknaden är gemensam, för finlandssvenskarna också språket och i viss mån kulturen. Hurdana kontakter har migranterna i Sverige till Finland och det finlandssvenska? Kan man känna sig som en del av det finlandssvenska och finländska trots man bor i Sverige?

Återflyttning av finlandssvenskar och inflyttning av rikssvenskar

Som vi såg i statistiken i kapitel 2 på sid 16 är flyttningsströmmarna mellan länderna inte i balans. Det flyttar betydligt fler finländare till Sverige än det återvänder till Finland. Befolkningsförlusten är speciellt tydlig hos den svenskspråkiga befolkningen. Finlands dragningskraft för återflyttare i båda språkgrupperna har varit speciellt låg under de sista åren i undersökningsperioden, men vänt en aning 2017. Eftersom bara omkring hälften av de svenskspråkiga återvänder är nettoförlusten av flyttningen till Sverige 2000–2017 nästan 10 000 svenskspråkiga finländare. För en minoritet på 290 000 personer är det en betydande siffra, över tre procent av hela den svenskspråkiga befolkningen.

Statistiken belyste också ett nytt fenomen i detta sammanhang: en betydande inflyttning av rikssvenskar till Finland. Ifall de beaktas i återflyttningen blir förlusten bara drygt 1 000 svenskspråkiga.

I detta kapitlet går vi in på orsakerna till återflyttningen och flyttarnas syn på Finland och Sverige utifrån det kvalitativa materialet. Hur den rikssvenska inflyttningen hänger samman med de finlandssvenska flyttningsmönstren diskuteras i den senare delen av kapitlet.

Orsaker till att flytta tillbaka eller stanna i Sverige

Liksom när det gäller orsaker till flytten bort finns det inga enkla orsaker för att flytta tillbaka. En eventuell återflytt beror på en mängd faktorer som har att göra både med yttre omständigheter och individens egen inställning. En återflytt är också beroende av varför man flyttade. För den som är mitt uppe i äventyret och kanske har låtit omständigheterna välja väg, känns framtiden många gånger abstrakt och långt borta. Att bestämma sig för var man ska bo när studierna är över känns inte brådskande – vem vet vad som har hunnit hända i ens liv tills dess:

”Jag tänker nog framtiden får visa. Man får se. Jag kan bra flytta tillbaka till Finland och jag kan lika bra stanna här. På båda ställena trivs jag bra.”⁹⁹

För andra blir det tydligt att **när det ”stora äventyret” är över kan stegen styras hemåt igen**. Fanns det idéer om att förverkliga sig själv, prova sina vingar eller kanske testa ett liv lite längre bort från det trygga och invanda kanske det räcker med ett par år i Sverige. För den som sökte sig till grannlandet för en specifik utbildning eller fördjupade kunskaper i något kan avslutade studier betyda att en avgränsad tid är slut och ett klart val måste göras för huruvida livet ska fortsätta i Sverige eller Finland.

Men det kan också ha hunnit hända saker under studietiden, praktiken eller det tidsbundna arbetet, som starkt påverkar eventuella flyttningsbeslut. Typiska exempel på detta är längre, eller till och med fasta, anställningar och seriösa förhållanden som håller en kvar. Men också personliga orsaker som stark hemlängtan eller nära familjemedlemmar som insjuknar i hemlandet kan dra flyttarna tillbaka. Det finns forskning som visar att **återflytt ofta motiveras av känslor och icke-ekonomiska omständigheter snarare än av arbetsmöjligheter och ekonomi**.¹⁰⁰

På grund av att perioden som ung vuxen handlar mycket om att upptäcka vem man själv är och var man hör hemma kan det också ha hänt mycket i identitetsprocessen hos den unga flyttaren. Kanske hen hittat en plats och ett sammanhang där hen känner sig hemma. Att då lämna denna trygghet för att flytta tillbaka kan kännas skrämmande. **Det nya hemlandet kan ha blivit mer hemma**, beroende på den tid som förflutit och den sociala position som uppnåtts, men också beroende på om ens drömmar förverkligats. Kanske var Sverige just så öppet och socialt som man önskade. Här kopplas platsen starkt ihop med den egna personliga utvecklingen, men det är förstås omöjligt att säga om samma känsla av tillhörighet inte skulle kunna ha uppstått någon annanstans, till exempel genom en flytt inom Finland. Att flytta hemifrån och börja sitt eget självständiga liv innebär alltid att bryta loss från det gamla. Huruvida man känner att man lyckas handlar om hur man i efterhand tolkar olika händelser och följer i sin egen levnadsberättelse – blir det en berättelse om misslyckanden eller en framgångshistoria.¹⁰¹

”På samma gång så har jag ändå skapat mig en vardag här. Jag har byggt ett hem. Jag har investerat i det här på något sätt. Har en social gemenskap här också bland rikssvenskar. [...] Det är väldigt lätt att leva på svenska. [...] Jag känner själv att jag har kunnat blomstra ut mera här. Jag är inte så rädd för konsekvenser och det flyter på på ett mer naturligt sätt. Så jag tror ju att jag kommer att stanna här.”¹⁰²

Finns det fler, i synnerhet nya personer i ekvationen tillkommer argument för att stanna eller flytta tillbaka till Finland. En partner som inte kan finska eller inte har ett arbete som passar in på den finska arbetsmarknaden påverkar förstås flyttbeslut. Precis tvärtom resonerar flera av de tillfrågade när det gäller egna barn, som ofta anges som en orsak till att flytta tillbaka till Finland. Ibland uttrycks det som en önskan om att befintliga eller eventuella kommande barn ska få växa upp som man själv gjorde, i det land och den miljö som definierar ens egen barndom. Andra gånger är det framförallt undervisning i den finska skolan som hägrar. Överhuvudtaget tycks tilltron till den svenska skolan vara låg och den finska hög – trots att flera medger att de faktiskt inte har insikt i hur det ”verkliga” är. Värderingen är baserad på till exempel mediabevakning från Sverige om hur det ser ut där, de stora diskussionerna om de så kallade Pisa-undersökningarna och allmänna föreställningar.

Idealet må vara att de eventuella kommande barnen ska få Finland som hemland, men i praktiken är det inte lätt att bryta upp från hem och arbete. Även detta syns i emigrantberättelserna när ideal och praktik känns svåra att förena. Överhuvudtaget gör tiden som gått det svårare för många att tänka sig en återflytt. De frågar sig vad som finns kvar av det de lämnade och hur mycket de själva har förändrats.

”Jag börja väl känna mig lite mer och mer svensk för varje år som går också. Det är ju här jag röstar, det är här jag verkar, det är här jag är på något vis. Och trots att jag har någon romantisk tanke om att flytta till-

baka till Finland, så kommer det inte att ske under de närmaste tio åren antagligen, för det finns inget där för mig längre.”¹⁰³

Flyttarna i materialet beskriver ofta sitt beslut att flytta som något som just då var en möjlighet av många. Flytten upplevs heller sällan som permanent den första tiden. De talar om ”en tid”, ”några år” eller en mycket specifik tidsrymd medan studierna pågår och konstaterar sedan i sin levnadsberättelse att olika omständigheter småningom lett till att de blivit kvar längre än de först kanske trott. Ett aktivt beslut att emigrera permanent till Sverige finns inte beskrivet ens hos dem som alltid velat lämna Finland.

Elli Heikkilä skriver att just föreställningarna om arbetsmarknaden hemma i Finland påverkar migranters beslut om att flytta tillbaka eller inte. De som flyttar just för att de inte kan hitta intressanta välbetalda jobb i Finland är också obenägna att planera en flytt tillbaka: arbetsmöjligheterna är ofta mycket viktiga i beslutet att flytta tillbaka eller ej.¹⁰⁴ Flera av Heikkiläs respondenter hade gift sig med ickefinländare är och därför mycket tveksamma till en eventuell återflytt. Finland upplevs också i det här analyserade materialet som ett svårt land att flytta till som utlänning, på grund av den upplevt stängda finska mentaliteten och det ”svåra” språket.¹⁰⁵

En uppfattning om att arbetsutsikterna är sämre i Finland kan bli en starkt bidragande orsak till att man stannar kvar i Sverige. En specialiserad utbildning kan fylla ett behov på arbetsmarknaden som kanske inte finns på alla platser, eller så har man redan fått foten in i branschen och är rädd att inte få fortsatt arbete om man byter land. Har man erfarenhet av att arbeta i båda länderna så vägs och mäts de olika arbetsklimaten mot varandra och karriärmöjligheterna påverkar valen av bostadsland.

”Du kan få ett arbete och sedan växa väldigt långt inom arbetet [i Sverige]. Medan vi i Finland är mera att ”joo, du har din position och det är där du är”. De är mycket för det här med lärlingssystem och måna om att

vidareutbilda alla sina anställda. Så det är mycket lättare att klättra karriärmässigt upplever jag i Sverige än vad det är i Finland.”¹⁰⁶

Återflytten hänger ofta ihop med språket. De unga rannsakar sig själva och funderar över huruvida de kan genomföra studier på ett annat språk än svenska och om de kan nå sin fulla potential på något annat språk än svenska. En utbildning som genomförts på svenska kan också förbereda en för ett arbetsliv på svenska, vilket gör att steget tillbaka till Finland känns längre, även om många av de intervjuade också går utbildningar på engelska. Den som studerar till jurist i Sverige måste till exempel komplettera sina studier för att få arbeta i Finland, samtidigt som yrket i sig kräver djupa språkkunskaper i landets språk. Men blir man tandläkare kan man börja praktisera direkt, och språkkunskaper är inte så viktiga menar till exempel Stella.

Konsekvenserna av ett liv på svenska tycks vara att man vänjer sig och det känns svårt att flytta tillbaka bland annat på grund av språket. Finskan rostar, men det är också en känsla av att ”kunna vara sig själv” som flera uttrycker. När man har vant sig vid att leva sitt liv helt ut på sitt modersmål känns tanken på att återigen begränsas inte lockande.

Inflyttning av rikssvenskar – en kompenserande mekanism?

Så som vi visade i kapitel 2 är inflyttningen av rikssvenskar till Finland ett större fenomen än man kanske förstått och den har inte kopplats ihop med diskussionen om hjärnflykten från Svenskfinland. Om man beaktar inflyttningen av rikssvenskar till Finland ser flyttningsbalansen för de svenskspråkiga helt annorlunda ut än bara för den finskfödda befolkningen, finlandssvenskarna. Förlusten av svenskspråkig befolkning i Finland under 2000–2017 blir då ganska liten – omkring 1 300 personer i stället för 9 000.

Sociologen Östen Wahlbeck har lyft upp denna ”nya” rikssvenska migration till Finland i ett antal publikationer för ungefär fem år sedan.¹⁰⁷ I sitt forskningsprojekt som pågick åren 2011–2012 upptäckte han ett tydligt trendbrott i migrationsmönstren sedan 1990-talet.

Han observerade att andelen finländska medborgare hade långsamt men stadigt minskat i flyttningsströmmen från Sverige till Finland.¹⁰⁸ Trots det hade antalet flyttare hållits ganska konstant. I denna "återflyttning" till Finland hade de finländska medborgarna ersatts av svenska medborgare.

Wahlbeck poängterar att den rikssvenska flyttningen från Sverige till Finland inte är en återflyttning av Sverigefinländare, utan flyttarna saknar oftast koppling till Finland. De har inte dubbelmedborgarskap och är oftast så unga att de omöjligt har hunnit bo i Sverige så länge att de skulle gett upp sitt finländska medborgarskap.¹⁰⁹

Finland tar alltså emot en betydande ström rikssvenskar. Den statistik vi har tillgänglig gör det inte möjligt att undersöka i detalj vilka dessa flyttare är. Enligt Wahlbeck är det inte fråga om någon homogen grupp, så motiven för flyttningarna till Finland varierar. En orsak verkar vara kärleken. Många flyttar till Finland tillsammans med eller på grund av en finländsk partner.¹¹⁰ Någon utpräglad arbetskraftsmigration handlar det inte om, trots att det finns en del svenskar som flyttar till Finland för att jobba, ofta i internationella företag. Drivkraften kommer från dagens allt större rörlighet och det stora antalet blandade svensk-finska familjer. Finlands och Sveriges täta nätverk och tidigare flyttningsströmmar länderna emellan har bildat ett transnationellt rum över Bottenviken. Det är därför sannolikt att inflyttningen av rikssvenskar till Finland kommer att hållas på en konstant nivå, eller rentav öka.

Med tanke på den oro för finlandssvensk hjärnflykt till Sverige som ställvis luftas i offentligheten är det relevant att fråga hur den rikssvenska inflyttningen positionerar sig i sammanhanget. Hur kan inflyttarna från Sverige integreras i det svenska i Finland och kanske stärka det svenska språkets positioner? Att rikssvenskarna smälter in i det finlandssvenska är inte självklart. Forskning visar att många rikssvenskar har en ambivalent inställning till att bli bundna vid den finlandssvenska minoriteten och upplever att de överhuvudtaget inte kan bli finlandssvenskar.¹¹¹

Kontakterna till Finland

En svenskspråkig som flyttat till Sverige har olika möjligheter att i framtiden fortsätta vara en del av det svenska i Finland. Man kan, som ovan diskuterats, återvända till Finland fysiskt. Men man kan även vara delaktig i båda länderna genom att som utflyttare vara aktivt i kontakt med Finland. Utan att förglömma kontakterna åt andra hållet – att man i Finland intresserar sig för finlandssvenskar som bor i Sverige. I detta avsnitt ska vi se på hurdana kontakter migranterna själv har mellan länderna.

Närheten länderna emellan konstrueras inte enbart genom avstånd mätt i kilometer, transporter, mentalitet eller språklig tillhörighet, utan också genom ofta daglig kontakt med vänner och familj i Finland. Vi har att göra med en generation som vuxit upp med internet och sociala media i olika former¹¹² och många av de intervjuade beskriver hur det fysiska avståndet minskar genom flitig kontakt med vänner och familj i Finland. ”Jag har konstant kontakt till Finland” som en informant skriver.¹¹³ För en del blir kontakten ännu tätare än den var då de bodde i Finland just för att de är borta och känner ett starkare behov av att höra av sig. En del nöjer sig med textmeddelanden och telefonsamtal, medan andra poängterar hur viktigt sociala medier och olika nätbaserade kommunikationstjänster är för att upprätthålla kontakt med människor i det gamla hemlandet.

”Mycket regelbunden kontakt och reser till Finland i snitt var annan månad. Har inte haft speciell hemlängtan, förutom att man ibland saknar familjen och att kunna åka till sommarstället när man vill. Det är viktigt för mig att hålla regelbunden kontakt.”¹¹⁴

Det är också vanligt att de unga vuxna inte känner sig bundna till endast ett land utan de reser fritt mellan länderna för att arbeta, studera och umgås med familj och vänner. Dessa unga mobila ”globala” medborgare inte ser sig som nationsbundna – de upprätthåller starka band, så kallade transnationella nätverk,

med familj och vänner genom sociala medier oavsett var de bor i världen.¹¹⁵ ”Jag vet inte vartåt det bär senare i livet, det får framtiden utvisa, men jag känner mig inte bunden till någon ort eller land”, svarar en skribent i frågelistan från Svenska Litteratursällskapet och förtydligar också att en flytt tillbaka till Finland är helt utesluten, där finns ingenting som lockar. Robert i sin tur är hemma från Åland, studerar i Åbo men arbetar och bor i Stockholm tillsammans med sin sambo. ”Det är nästan så att jag har daglig personlig kontakt till Finland” säger han och denna kontakt sker via ”sociala medier och ringer och med Facebook och Instagram och Snapchat och Whatsapp och alla möjliga”. Själva landet besöker han ”ibland är det varje vecka, men, åtminstone en gång i månaden” och ”på sommaren bor vi i Finland”. Att resa till Finland (främst Åland och Åbo) är inte så dramatiskt och inget som kräver stor förberedelse eller planering.

Det finns också tydliga mönster för när man reser till Finland. De som studerar i Sverige reser ”hem” på somrarna, ofta för att arbeta, och firar jul med familjen hemma. ”Jag ska åka tillbaks nu också på sommaren och hela förra sommaren var jag också hemma i Finland” säger Agnes som studerar till läkare för andra året. Andra försöker att åka hem ännu oftare och passar på under olika längre helger. Även unga vuxna i arbetslivet tenderar att tillbringa semestrarna kring jul och på sommaren i Finland. Så här beskriver Filippa som arbetar som fritidspedagog sitt resmönster:

”I Sverige så har man ju 25 dagar semester fram tills man är 40. Fyra semesterveckor på sommaren när skolan är stängd och sen har jag fem dagar över. Så det har varit på sommaren som jag har åkt hem i juli, och kring jul.”¹¹⁶

Inte bara de unga reser ofta till Finland, utan flera framhåller att de goda förbindelserna gör att också vänner och familj från Finland kommer på besök till Sverige.

Eftersom ungdomstiden är en period av rörlighet poängterar flyt-

tarna att det ju inte bara är de själva som har flyttat. Deras vänner har i många fall också flyttat från barndomens hemort, eller från studieorten, även om de inte har flyttat utomlands. Att resa tillbaka till Finland behöver inte automatiskt betyda att vännerna finns kvar där man lämnade dem. För många finns det inte heller en enskild plats som ska besökas när man åker hem – både familj och vänner kan finnas utspridda över landet.

Ett annat sätt att hålla kontakten med Finland är att följa med nyheter från Finland och hålla sig à jour med det som händer i det finska samhället. När det gäller unga som mediekonsumenter får man ta i beaktande att de tillhör den så kallade ”nätgenerationen”, som man tänkte skulle skaffa sig information på nya sätt och dra nytta av möjligheterna att engagera sig samhällsligt via nya medier.¹¹⁷ Studier visar att ungas konsumtion av nyheter är sporadisk och ofta sker via mobilen. Viljan att betala för nyheter saknas och som Johan Lindell uttrycker det är inställningen den att man inte behöver söka aktivt efter nyheter, eftersom de ”kommer till en” på sociala medier.¹¹⁸ Vanligt är dock att just de finlandssvenska nyheterna specifikt förmedlas till flyttarna via föräldrar eller vänner i Finland, som på det sättet hjälper till med att upprätthålla kontakten till det forna hemlandet. ”De nyheter som jag nås av är mycket av det som mina föräldrar för vidare till mig att nu händer det här”, säger Hilma. Vad som definieras som finlandssvenska nyheter är otydligt, men framförallt verkar det vara viktigt genom vilka kanaler som nyheterna kommer. Flera nämner specifika tidningar som Hufvudstadsbladet, eller public service-kanaler som svenska Yle på webben, men det är få som faktiskt prenumererar på en tidning vare sig i pappersformat eller elektroniskt. Genom att läsa rubriker och klicka sig vidare till artiklar som verkar tillräckligt intressanta får de unga vuxna en bild av vad som händer i Finland.

Vad som blir viktigt i kontakten med Finland varierar: För en del är det framförallt familjen som får stå för det finländska,

men för en del finns det också ett behov av att följa med i samhällsutveckling och politik.

Många av de intervjuade har röstat, eller skulle välja att rösta, i finska val under perioden i Sverige. Flera av dem är däremot tveksamma till både huruvida de har rösträtt i Sverige, och om de kommer att utnyttja den.¹¹⁹ Att rösta i finska val uttrycker flera som viktigt och något de inte vill ge upp.

Företeelser som presidentval kan också bidra till att för ett tag aktualisera den finska tillhörighet som de unga flyttarna har. Presidentvalet kommer för den utlandsboende att mer handla om vad det innebär att vara finländare, än kanske politiken i hemlandet.¹²⁰ De som är intresserade av politik och vill utnyttja sin medborgerliga rättighet att rösta ser inte heller något problem med att rösta i flera länder. För den som har flera hem, som många av de unga flyttarna, är det viktigt att engagera sig i dem alla. ”Jag har ju bott i Finland i hela livet, men nu har jag bott här ett tag också, så jag känner att båda är hemma.” säger Felicia som svar på frågan om det går att vara delaktig i både Sverige och Finland.

Det är dock möjligt att dessa unga emigranter som ofta relativt nyligen har lämnat Finland kommer att ändra sin inställning under årens lopp om de fortsätter att bo i Sverige. I vissa fall kommer kopplingen till Finland och det politiska livet kanske att försvagas, medan den rikssvenska kopplingen blir starkare. En informant som bott lite längre i Sverige uttrycker till och med en känsla av att hon kanske inte har rent etisk rätt att rösta i ett land som hon inte längre bor i eller bidrar till på något sätt.¹²¹

8. SAMMANFATTNING

I denna rapport har vi uppdaterat de allmänna mönstren över den svenskspråkiga flyttningen till Sverige genom en statistisk analys av ett nytt datamaterial. Vi har också undersökt orsakerna till flyttningen genom att analysera migranternas egna berättelser. I fokus står de yngre flyttarna i åldern 18–30 år.

De nyaste siffrorna visar att flyttningstrenden till Sverige håller i sig och fortsättningsvis ligger på en hög nivå. Benägenheten för svenskspråkiga finländare att flytta till Sverige ligger under den sista treårsperioden 2015–2017 på den klart högsta nivån på hela 2000-talet. År 2016 syns en kraftig topp. Flyttningstalen steg med 20 procent från åren innan, vilket betydde att nästan 1 500 svenskspråkiga flyttade till Sverige. Kurvan vände 2017, men utflyttningen håller sig på samma höga nivå som 2014–2015.

Utflyttningstoppen för svenskspråkiga år 2016 var speciellt tydlig i Österbotten. Flyttningen från Österbotten steg med över 30 procent från 2015 till 2016, från omkring 300 till 400 flyttare. Nästan hälften av dem var unga i åldern 15–24 år. Det regionala trendbrottet som observerades i Magmas förra studie – att utflyttningen av nylänningar ökat och till och med passerat utflyttningen från Österbotten – har mildrats i och med den ökade österbottniska utflyttningen. Å andra sidan är utflyttningen från södra Finland fortfarande lika stor och har fluktuerat mindre de senaste åren. Speciellt Helsingforsregionen visar höga utflyttningstal. Totalt har 19 700 svenskspråkiga flyttat från Finland till Sverige under perioden 2000–2017.

Vår statistik antyder att de ekonomiska konjunkturerna inte är avgörande för den svenskspråkiga utflyttningen till Sverige. Trots att ekonomin återhämtat sig i Finland och arbetslösheten gått ner flyttar finlandssvenskarna fortfarande i samma utsträckning till Sverige. Sverige har fortsatt gynnsam ekonomisk utveckling och en tät arbetsmarknad. Vår studie har dessutom visat att orsakerna för att flytta till Sverige sällan är ekonomiskt drivna.

Förutom den ekonomiska utvecklingen finns det faktorer på makronivå som påverkar flyttningsströmmens omfattning. En sådan är de regelverk som högskolorna i Sverige har för utländska studeranden. Det har varit relativt sett lättare för finländska studenter att komma in till högskolor i Sverige, vilket har varit en central drivkraft för studentflyttningen. Från år 2017 skärptes kriterierna för antagningen, vilket gjorde Sverige lite mindre attraktivt för finländska ungdomar. Nedgången i utflyttningssiffrorna efter toppåret 2016 kan åtminstone till en del tillskrivas just den minskade studentflyttningen.

I utflyttningen av svenskspråkiga till Sverige måste man konstatera att det inte är fråga om någon massflykt. Undersökningen har visat att det är enkelt och naturligt för svenskspråkiga ungdomar att flytta till Sverige för att utnyttja möjligheterna på de attraktiva arbets- och studiemarknaderna. Flytten för oftast med sig mycket positivt för själva flyttarna. Men då rörelsen blir för ensidig och riktas främst åt ett håll rubbas balansen och påverkar utvecklingen på samhällsnivå. Avgörande för Finland är om det leder till *brain drain*, eller om utflyttarna återvänder till Finland.

De svenskspråkiga stannar ofta i Sverige, bara omkring hälften återvänder. Vår analys visar att trenden fortsätter. Den negativa flyttningsbalansen betyder att utflyttningen till Sverige leder till en demografisk nettoförlust. Totalt har Finland tappat nästan 10 000 svenskspråkiga finländare till Sverige mellan 2000 och 2017 – tre procent av hela den svenskspråkiga befolkningen.

Ett intressant fenomen med tanke på det svenska språkets livskraftighet i Finland är inflyttningen av rikssvenskar. Omfattningen av denna rörelse är större än man kanske förstått och har egentligen inte granskats i förhållande till frågan om utflyttning från Svenskfinland. Om man beaktar alla som talar svenska i Finland, har Finland tack vare inflyttningen av rikssvenskar egentligen bara ”tappat” drygt 1 000 svenskspråkiga.

Med tanke på den oro för finlandssvensk hjärnflykt till Sverige

som ställvis luftas i offentligheten är det relevant att fråga hur den rikssvenska inflyttningen positionerar sig i sammanhanget. Hur kan inflyttarna från Sverige fångas upp i det svenska i Finland och kanske stärka det svenska språkets positioner? Att rikssvenskarna smälter in i det finlandssvenska är inte självklart.

Undersökningen har visat att det är enkelt och naturligt för svenskspråkiga ungdomar att flytta till Sverige för att utnyttja möjligheterna på de attraktiva arbets- och studiemarknaderna. Flyttningsströmmen mellan Finland och Sverige kan ses som en naturlig del av det växande fenomenet kompetensflyttning (*highly skilled migration*), där kvalificerade, resursstarka individer rör sig utomlands för att jobba eller studera. De är i dagens mer internationella och sammanlänkade värld ett attraktivt byte på arbetsmarknaden.

För flyttarna själva är motiven andra än att få ekonomisk fördel eller att fly arbetslöshet. Gemensamt för de flesta unga vuxna i denna studie är att flytten till Sverige inte känns som ett definitivt beslut. Det är inte fråga om en emigration där det gamla hemlandet lämnas för gott, utan många befinner sig i en tid av livet där omständigheterna får bestämma framtiden. Orsakerna är en del av ett större, mer komplext händelseschema, där de stora komponenterna är sökandet efter den rätta utbildningen eller karriären, personliga omständigheter och äventyrslystnad. Många flyttar som en del av att utvecklas som människa.

De kulturella omständigheterna kan också påverka på ett annat plan. Berättelserna om bekantas flytt finns i medvetandet. Alla de intervjuade har någon bekant, släkting eller vän som bor eller har bott i Sverige. Berättelsen och föreställningarna om Sverige blir kraftfulla drivkrafter i rörelsen till Sverige. Vissa känner att de inte "hör hemma" i Finland. Här spelar också språkkunskaperna en roll. Vissa migranter formulerar flytten till Sverige som en flytt *till svenskan*, medan en del helt klart vill bort *från finskan*.

Noter

1. Kepsu 2016
2. Blanka Henrikssons arbete har finansierats av Svenska kulturfonden och Svenska litteratursällskapet i Finland.
3. Zackariasson 2001: 30
4. Kepsu 2006
5. Kepsu 2016
6. Intervjuerna finns arkiverade i Cultura, Åbo Akademi samt i SLS:s arkiv.
7. Hedberg & Kepsu 2003, Kepsu 2006, Kepsu 2016
8. Grundnivå är högst 9 års utbildning, t.ex. folk-, mellan- och grundskoleexamina. Mellannivå har 11–12 års utbildning, t.ex. studentexamen och yrkesinriktadeamina. Lägsta högre nivå tar 2–3 år efter mellannivån, t.ex. tekniker-, merkonom- och sjukskötarexamina. Lägre högskolenivå kräver 3–4 år studier efter mellannivån, tex. yrkeshögskoleexamina och lägre högskoleexamina. Högre högskolenivå kräver i regel 5–6 års studier efter mellannivån, tex. magisterexamina. Forskarutbildningsnivå är vetenskapliga licentiat- eller doktorsexamina. Se mer om klassificeringarna för utbildningsnivå på Statistikcentralens webbplats http://www.stat.fi/meta/kas/koulutusaste_sv.html
9. För att få tag specifikt på återflyttningen av finländare från Sverige är statistiken avgränsad till flyttningar av personer som är födda i Finland. I utflyttningstalen från Finland till Sverige ingår alla fast bosatta finländare, oberoende av födelseland eller medborgarskap.
10. Saarela & Finnäs 2011
11. Castles et al 2014
12. Martikainen m.fl. 2013
13. Castles et al 2014, Koikkalainen 2011
14. Castles et al 2014
15. Koikkalainen 2011
16. Musterd & Murie 2010; Kepsu et al 2010
17. Samers 2010, s 167
18. Castles et al 2014, s. 26
19. Husa / Akava 2018
20. Karkkola 2019
21. Lindström & Kolu 2017
22. Kauppinen (2018), Husa 2018
23. Husa /Akava 2018

24. Castles et al 2014
25. Castles et al 2014
26. Cohen & Sirkeci 2011
27. Cohen & Sirkeci 2011
28. De Haas 2010 JEMS, Massey et al 1998
29. Hedberg & Kepsu 2003
30. Castles et al 2014
31. Nyman-Kurkiala 1999, Kyheröinen 2016, Kepsu 2016
32. De Haas 2010, Massey et al 1998
33. Wahlbeck 2015a
34. Palmenfelt 2017:33
35. Arnett 2004
36. Arnett 2004:vii
37. Arnett 2004:vii
38. Arnett 2004:7–17
39. Westberg 2004:49
40. Hedberg & Malmberg 2008:8ff
41. Hedberg & Malmberg 2008:9
42. Tolgensbakk 2014:191
43. Heath 2007
44. Frändberg 2015:4
45. Frändberg 2015:4
46. Nordiska ministerrådet 2015
47. Nordiska ministerrådet 2018, s 17
48. Opetushallitus 2018
49. SCB 2018
50. Opetushallitus 2018
51. Opetushallitus 2018
52. Kepsu 2016
53. Universitets och högskolerådet 2017
54. Universitets- och högskolerådet 2018
55. Arnett 2004
56. se ex. Savonius 2016

57. SLS, frågelista
58. Se Kepsu 2016, s. 26, Kyheröinen 2016
59. Lillkaas & Wärnman 2019
60. Koikkalainen 2011, s 52
61. Lohilahti 2018
62. SLS, frågelista
63. Elisa; Carina
64. SLS, frågelista
65. Berghäll 2016
66. Nyström 2017
67. SLS, frågelista
68. Nordiska ministerrådet 2018
69. Saarela & Finnäs 2011
70. Lundholm 2007
71. jfr Tolgensbakk 2014:188 om unga svenskar som flyttar till Norge för att ”komma bort” från småstadslivet. Se även Söderberg 2017:30
72. Iris
73. Julia
74. Madison 2006, King 2002
75. Tolgensbakk 2014:192
76. Ellen
77. Tolgensbakk 2014:75
78. Tolgensbakk 2014:196
79. Filippa
80. Tolgensbakk 2014:198
81. Kiriakos 2011
82. Kiriakos 2011
83. Vilma
84. Rosa
85. Kiriakos 2011
86. Filippa
87. Amanda
88. 2014:192
89. SLS, frågelista

90. Tolgensbakk 2014: 187
91. Måns
92. Linda
93. Tolgensbakk 2014:192
94. Signe
95. Jfr Söderberg 2017:29
96. SLS, frågelista
97. Saukkonen 2011
98. Hedberg & Kepsu 2003
99. Agnes
100. Cassarino 2004
101. jfr Palmenfelt 2017:69
102. Filippa
103. Signe
104. Heikkilä 2011
105. se även Heikkilä 2011
106. Elisa
107. Wahlbeck 2015a, Wahlbeck 2015b, Fortelius & Wahlbeck 2013
108. Wahlbeck 2015a
109. Wahlbeck 2015a, s. 110
110. Wahlbeck 2015b, s. 50
111. Fortelius & Wahlbeck 2013
112. Bolton m.fl. 2013
113. SLS, frågelista
114. SLS, frågelista
115. Goulbourne m.fl. 2010
116. Filippa
117. Tapscott 1998
118. Lindell 2018:20
119. Medborgare i Norge, Island och EU-länderna har rösträtt i val till kommunfullmäktige och landstingsfullmäktige om de har varit folkbokförda i Sverige i 30 dagar samt i förväg anmält önskan att rösta
120. se ex. Robert
121. Ellen

Källor

- Andersson, Pernilla och Wadensjö, Eskil** (2008). Arbetskraftens rörlighet i Norden. Drivkrafter och effekter. TemaNord 2008:524. Nordiska ministerrådet, Köpenhamn.
- Arnett, Jeffrey Jensen** (2004). *Emerging Adulthood: The Winding Road from the Late Teens Through the Twenties*. Oxford: Oxford University Press.
- Bolton, Ruth N., A. Parasuraman, Ankie Hoefnagels, Nanne Migshels, Sertan Kabadayi, Thorsten Gruber, Yuliya Komariva loureiro and David Solnet** (2013). Understanding Generation Y and their use of social media: a review and research agenda. I *Journal of Service Management* 24:3, 245-267.
- Boverket** (2013). Ungdomars boende – lägesrapport 2013. Karlskrona: Boverket. <https://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2013/ungdomars-boende-la-gesrapport-2013.pdf>
- Brettell, Caroline B. & Hollifield, James F.** (2015). *Migration Theory. Talking Across Disciplines*. I Brettell, Caroline B. och Hollifield, James F. (red.), *Migration Theory. Talking Across Disciplines*, 1-36, Routledge, New York.
- Cassarino, Jean-Pierre** (2004). Theorizing return migration: The conceptual approach to return migrants revisited. I *International Journal of Multicultural Societies*, 6:2, 253-279.
- Castles, Stephen, Hein de Haas, & Mark. J Miller** (2014). *The Age of Migration. International Population Movements in the Modern World. Fifth Edition*. Palgrave Macmillan, London
- Cohen, Jeffrey H & Ibrahim Sirkeci** (2011). *Cultures of Migration: The Global Nature of Contemporary Mobility*. University of Texas Press, Austin.
- De Haas, Hein** (2010). The Internal Dynamics of Migration Processes: A Theoretical Inquiry. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 36:10.
- Eskelä, Elina** (2013). Migration Decisions of Skilled Migrants: International degree students in an offbeat destination. *Nordic Journal of Migration Research*, 3:3, 145-152.
- Fortelius, Sabina och Wahlbeck, Östen** (2013). Att navigera i ankdammens gränsvatten. Källan 1/2013, Svenska Litteratursällskapet i Finland
- Frändberg, Lotta** (2015). "Året utomlands" och det unga vuxenlivets geografi. En studie av utlandsflyttningar, vuxenblivande och transnationell rörlighet bland unga. Göteborgs universitet.
- Fägerborg, Eva** (2011). Intervjuer. I Kaijser, Lars & Öhlander, Magnus, *Etnologiskt fältarbete*. Lund: Studentlitteratur. 85-112.
- Goulbourne, Harry** (2010). *Transnational families : ethnicities, identities and social capital*. London, Routledge.
- Heath, Sue** (2007). "Widening the Gap: Pre-University Gap Years and the 'Economy of Experience'." I *British Journal of Sociology of Education* nr. 28 (1):89-103.
- Hedberg, Charlotta & Kepsu, Kaisa** (2003). Migration as a cultural expression? The case of the Finland-Swedish minority's migration to Sweden. I *Geografiska Annaler* 85B/2, 67-84.
- Hedberg, Charlotta & Kepsu, Kaisa** (2008). Identity in motion: The process of Fin-

land-Swedish migration to Sweden. *National Identities* 10:1, 95–118.

Hedberg, Charlotta & Malmberg, Bo (2008). Den stora utmaningen. Internationell migration i en globaliserad värld. Underlagsrapport nr 18 till Globaliseringsrådet. Västerås.

Heikkilä, Elli (2011). Finns abroad – the profile of emigrants and their thoughts about returning to Finland. I Elli Heikkilä & Saara Koikkalainen (eds), *Finns Abroad. New Forms of Mobility and Migration*. Siirtolaisuusinstituutti, Turku. Migration studies C21.

Husa, Tomi (2018). Koulutettujen aivovuoto ja osaamisvaihtotase 2000-luvulla. Akava Works. Artikkeliki 7/2018. Akava. http://www.akavaworks.fi/files/24360/Koulutettujen_aivovuoto_ja_osaamisvaihtotase_2000-luvulla_Artikkeliki_72018.pdf

Karkkola, Minna (2019). Työntekijäpula jäytää Suomea – Rekrytointifirman karu havainto: ”Hakijoiden määrä on romahtanut”. *Talouselämä* 24.1.2019. <https://www.talouselama.fi/uutiset/tyontekijapula-jaytaa-suomea-rekrytointifirman-karu-havainto-hakijoiden-maara-on-romahtanut/a3a40c6d-bc17-31dc-9937-a41c003734f9>

Kauppinen, Ilpo (2018). Aivovuoto on vähäistä – ainakin vielä. Taidot työhön. <http://www.taidottyohon.fi/aivovuoto-v%C3%A4h%C3%A4ist%C3%A4-%E2%80%93ainakin-viel%C3%A4-0>

Kepsu, Kaisa (2016). Hjärnflykt eller inte? En analys av den svenskspråkiga flyttningen mellan Finland och Sverige 2000–2015. Magma-pamflett 2. Helsingfors: Magma. <http://magma.fi/uploads/media/post/0001/01/a7418a6c7e08be-3247c332e5a735839c9718c13.pdf>

Kepsu, Kaisa (2006). Finlandssvenska flyttningsmönster och språkgränser. I Junila, M. & Westin, C. (red.) *Svenskt i Finland – finskt i Sverige. Om migration, makt och mening*. Helsingfors, [Stockholm]: Svenska litteratursällskapet i Finland Atlantis, 124–148.

Kepsu, Kaisa, Vaattovaara, Mari, Bernelius, Venla & Itälähti, Mikko (2010). Vetävä Helsinki. Luovien ja tietointensiivisten alojen osaajien näkemyksiä seudusta – kotimainen ja kansainvälinen näkökulma. Tutkimuksia 2010: 4. Helsingin kaupungin tietokeskus. https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/10_12_31_tutkimus_4_Kepsu.pdf

King, Russel (2002). Towards a New Map of European Migration. I *International Journal of Population Geography* 8, 89–106.

King, Russel & Raghuram, Parvati (2013). International Student Migration: Mapping the Field and New Research Agendas. *Population, Space and Place*, 19:2, 127–137.

Kiriakos, Carol Marie (2011). Finns in Silicon Valley: motivations and identities in relation to place. I Elli Heikkilä & Saara Koikkalainen (eds), *Finns Abroad. New Forms of Mobility and Migration*. Siirtolaisuusinstituutti, Turku. Migration studies C21.

Koikkalainen, Saara (2011). Highly skilled Finns in the European labor market: why do they move abroad? I Elli Heikkilä & Saara Koikkalainen (eds), *Finns Abroad. New Forms of Mobility and Migration*. Siirtolaisuusinstituutti, Turku. Migration studies C21.

Kyheröinen, Joni (2016). "Koloni av finlandssvenska ekonomer i Stockholm". Svenska Yle 19.5.2016. <https://svenska.yle.fi/artikel/2016/05/19/koloni-av-finlandssvenska-ekonomer-i-stockholm>

Lindell, Johan (2018). Smaken för nyheter. Klasskillnader i det digitala medielandskapet. Nordicom, Göteborgs universitet: Göteborg. http://www.nordicom.gu.se/sv/system/tdf/publikationer-hela-pdf/smaken_for_nyheter_redigerad_180913.pdf?file=1&type=node&id=39712&force=0

Lillkaas, Ellen och Wärnman, Jessica (2019). Unga finlandssvenska sjukskötare lämnar Finland för att arbeta i Sverige. Examensarbete i hälsovård. Arcada.

Lindström, Kai & Kolu, Tomi (2017). Suomi menettää tutkijoita vahvoin tiedemaihin. *Acatiimi* 3/2107.

Lohilahti, Oona (2018). Jo neljä viidestä alle 30-vuotiaasta suomalaisesta on valmis muuttamaan ulkomaille työn perässä, kertoo kaikkien aikojen laajin työvoiman liikumista selvittänyt kysely. *Helsingin Sanomat* 25.6.2018. <https://www.hs.fi/talous/art2000005732131.html?share=bf3930549a2a99a46ccc98d9eb9ca768>

Lundholm, Emma (2007). New Motives for Migration? On Interregional Mobility in the Nordic Context. *GERUM Kulturgeografi* 2007:2. Umeå Universitet, Umeå

Madison, Greg (2006). Existential Migration. *I Existential Analysis* 17.2: 238–60

Magmas svenskspråkiga ungdomsbarometer (2018), opublicerade siffror. Om ungdomsbarometern: <http://magma.fi/post/2018/9/1/den-svensksprakiga-ungdomsbarometern-2018>

Martikainen, Tuomas, Matti Saari & Jouni Korkiasaari (2013). Kansainväliset muuttoliikkeet ja Suomi. I Martikainen, Tuomas, Pasi Saukkonen & Minna Säävälä (2013). *Muuttajat. Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta*, 23–54. Gaudeamus, Helsinki.

Massey, D.S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A. and Taylor, J.E. (1998). *Worlds in Motion: Understanding International Migration at the End of the Millennium*, Oxford: Clarendon Press.

Musterd, Sako & Murie, Alan (red) (2010). *Making competitive cities*. Wiley-Blackwell Chichester.

Nordiska ministerrådet (2015). Fortsatt politiskt stöd för ökad studentrörlighet. 5.11.2015 <https://www.norden.org/sv/news/fortsatt-politiskt-stod-okad-studentrorlighet>

Nordiska ministerrådet (2018). Status för mobiliteten i Norden. Nordiska ministerrådets aktiviteter för ökad rörlighet över de nordiska gränserna av Ulf Andreasson & Truls Stende. Notat 02/2018.

Nordiska ministerrådet (2018). 45 000 nordbor saknas i statistiken. 4.12.2018. <https://www.norden.org/en/node/33674>

Nylund Skog, Susanne (2005). Hisnande historier och talande tystnader. I Hagström, Charlotte & Marander-Eklund, Lena (red.) *Frågelistan som källa och metod*. Lund: Studentlitteratur.

Nyman-Kurkiala, Pia (1999). Att flytta bort och hem igen. Sociala nätverk i kedjemigration. Borea bokförlag.

Nyström, Rebecca (2017). Flyger till Finland i jakt på lärare. Svt Nyheter 20.3.2017. <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vast/flyger-till-finland-i-jakt-pa-larare> [16.1.2019]

Opetushallitus (2018a). Suomalainen tutkinto-opiskelu ulkomailla. http://www.cimo.fi/palvelut/tutkimus-_ja_selvitystoiminta/suomalaisten_tutkinto-opiskelu

Palmenfelt, Ulf (2017). Berättade gemenskaper. Individuella livshistorier och kollektiva tankefigurer. Stockholm: Carlsson.

Saarela, Jan. & Fjalar Finnäs (2011). Återvandring och upprepad emigration i ljuset av vår befolkningsstatistik. I Hälsa och välfärd i ett föränderligt samhälle - festskrift till Gunborg Jakobsson, Nygård, M. & Finnäs, F. (red.), Åbo Akademis förlag, Åbo, 41–51.

Samers, Michael (2010). Migration (Key Ideas in Geography). 1st edition. Routledge, New York.

Saukkonen, Pasi (2011). Mikä suomenruotsalaisissa ärsyttää? Selvitys mediakeskustelusta Suomesta. Magma studie 1. Finlands svenska tankesmedja Magma. http://magma.fi/images/stories/reports/ms1101_mikasu_s.pdf

Savonius, Anna (2016). Tuffa krav får många att välja Sverige - "Inträdesprovet till medi diskuterar nog". Svenska Yle 15.9.2016. <https://svenska.yle.fi/artikel/2016/09/15/tuffa-krav-far-manga-att-valja-sverige-intradesprovet-till-medi-diskuterar-nog> [16.1.2019]

SCB (2018). Universitet och högskolor Internationell studentmobilitet i högskolan 2017/18. Sveriges officiella statistik. Statistiska meddelanden. https://www.scb.se/contentassets/593414d034e34644b3cee3adfe353ec5/uf0209_201718_sm_uf20sm1802.pdf

State of the Nordic Region 2018 (2018). Immigration and Integration Edition. Anna Karlsdóttir, Gustaf Norlén, Linus Rispling and Linda Randall (eds). Nordic Council of Ministers.

Svartström, Anna (2017). Brist på sjukskötare i Sverige – sjukhus vänder sig till Finland. Hbl 22.11.2017 <https://www.hbl.fi/artikel/brist-pa-sjukskotare-i-sverige-sjukhus-vander-sig-till-finland/>

Svensson, Birgitta (1997). Livstid. Metodiska reflektioner över biografiskt särskiljande och modern identitetsformering. I Alsmark, Gunnar (red.) Skjorta och själ. Kulturella identiteter i tid och rum. Lund: Studentlitteratur.

Söderberg, Patrik (2017). Ung i Österbotten. Nuoret Pohjanmaalla 2016–2017. Åbo: Migrationsinstitutet.

Söderlund, Linda (2017). Sverige blev strängare mot studenter från Finland - Fanny kom på reservplats 653 till juridiklinjen i Lund. Svenska Yle 17.8.2017. <https://svenska.yle.fi/artikel/2017/08/17/sverige-blev-strangare-mot-studenter-fran-finland-fanny-kom-pa-reservplats-653> [16.1.2019]

Tapscott, Don (1998). Growing Up Digital: The Rise of the Net Generation. London: McGraw-Hill.

Tolgensbakk, Ida (2014). Partysvensker; GO HARD! En narratologisk studie av unge svenske arbeidsmigranternes nærvær i Oslo. [diss] Institutt for kulturstudier og orien-

talske språk, Oslo.

Universitets- och högskolerådet 18.12.2017. "Ny bedömning av utländska gymnasiebetyg". <https://www.uhr.se/om-uhr/pressrum/debattartiklar/ny-bedomning-av-utlandska-gymnasiebetyg/>

Universitets- och högskolerådet 18.10.2018. "Ny omräkning ska göra betygen mer likvärdiga i antagningen till högskolan" <https://www.uhr.se/om-uhr/nyheter/2018-nyheter/ny-omrakning-ska-gora-betygen-mer-likvardiga-i-antagningen-till-hogskolan/>

Van Mol, Christof (2012). Intra-European Student Mobility and European Identity: A Successful Marriage? *Population, Space and Place*, 19, 209–222.

Wahlbeck, Östen (2015a). The Finnish and Swedish Migration Dynamics and Transnational Social Spaces. *Mobilities* 10:1, 100–118

Wahlbeck, Östen (2015b). *Inflyttad från Sverige: En studie av rikssvenska erfarenheter i Helsingfors*. Hedemora, Gidlunds förlag. 196 s.

Westberg, Annika (2004). Forever Young? Young People's conception of Adulthood: The Swedish Case. *Journal of Youth Studies*, 7(1), 35–53.

Zackariasson, Maria (2001). Maktkamper och korridorfeater. En etnologisk studie av kulturella processer och gruppinteraktion i två studentkorridorer. *Etnolore* 23. Skrifter från etnologiska avdelningen. Uppsala: Uppsala universitet.

Under våren 2016 samlade SLS arkiv i migrationsberättelser via webbfrågelistan Tur (och retur?). Insamlingen var ett samarbete med Åbo Akademi, Centret för Svenskfinland vid Migrationsinstitutet och FRIS, finlandssvenskarnas riksförbund i Sverige.

Statistik

Statistikcentralen (2018). *Opublikerat datamaterial över den svenskspråkiga flyttingen till Sverige 2000–2017*.

Samtal med migranter, arkivmaterial:

Åbo

Åbo Akademi, Kulturvetenskapliga arkivet Cultura
Fältdagböcker och intervjuer

Agnes IF mgt 2017/077 kvinna f. 1996, Kimito, ÅB

Amanda IF mgt 2018/007 kvinna f. 1989, Ekenäs, NY

Ellen IF mgt 2018/002 kvinna f. 1988, Vasa, ÖB

Emma & Stella IF mgt 2018/004 kvinna f. 1994, Ekenäs, NY & kvinna f. 1996 Solf, ÖB

Felicia IF mgt 2018/006 kvinna f. 1994, Vasa, ÖB

Filippa IF mgt 2017/079 kvinna f. 1986, Korpo, ÅB

Iris IF mgt 2018/008 kvinna f. 1996, Esbo, NY

Julia IF mgt 2018/010 kvinna f. 1996, Grankulla, NY

Linda IF mgt 2017/080 kvinna f. 1989, Ekenäs, NY

Molly IF mgt 2017/081 kvinna f. 1989, Ekenäs, NY

Robert IF mgt 2018/009 man f. 1994, Mariehamn, ÅL

Signe IF mgt 2018/003 kvinna f. 1990, Åbo

Sonja IF mgt 2017/078 kvinna f. 1988, Ekenäs, NY

Helsingfors

Svenska litteratursällskapets arkiv
Frågelistan Tur och retur SLS 2306

Intervjuer

Anton SLS 2307:140 man f. 1993, Korpo, ÅB
Asta SLS 2308:144 kvinna, f. 1993, Karleby, ÖB
Bastian SLS 2309:151 man f. 1989, Åland
Carina SLS 2309:2016 kvinna f. 1997, Jomala, ÅL
Elisa SLS 2308:147 kvinna, f. 1991, Jakobstad, ÖB
Hilma SLS 2305:127 kvinna f. 1988, Kristinestad, ÖB
Måns SLS 2305:130 man f. 1988, Korsholm, ÖB
Otto SLS 2307:148 man f. 1991, Pargas, ÅB
Rosa SLS 2307:149 kvinna f. 1995, Pargas, ÅB
Ruben SLS 2307:139 man f. 1994, St Karins, ÅB
Simon & Louise SLS 2308:146 man f. 1989, Kronoby & kvinna f. 1991, Pedersöre, ÖB
Wilma SLS 2309:155 kvinna f. 1990, Grankulla, NY

Alla informanter bär fingerade namn. I förteckningen anges födelseår och den ort som personen flyttat från, samt var i Finland orten finns. Förkortningarna nedan:

NY - Nyland
ÅB - Åboland
ÅL- Åland
ÖB - Österbotten

Blanka Henrikssons fältarbete har finansierats av Svenska kulturfonden och Svenska litteratursällskapet i Finland.

Personliga samtal, sakkunniga:

Eriksson, Tea, studiehandledare, Tölö gymnasium, Helsingfors. 7.2.2019
Holm-Granlund, Carina, studiehandledare, Jakobstads gymnasium, per telefon
24.1.2019
Johansson, Lennart, projektledare, Turné Österbotten, Umeå universitet, Jakobstad
21.1.2019
Koskinen, Emma, student, Umeå universitet, Jakobstad, 21.1.2019
Lillkaas, Ellen, student/blivande hälsovårdare, Arcada, Helsingfors, 22.11.2018
Matinlassi Heidi, kommunikatör, Utvecklingsbolaget Concordia, Jakobstad, 21.1.2019
Skoglund, Kjell, verkställande direktör, Finsk-svenska handelskammaren, Helsingfors 4.2.2019
Sundqvist, Jarl, verkställande direktör, Utvecklingsbolaget Concordia, Jakobstad,
21.1.2019
Östen Wahlbeck, universitetslektor, Svenska social- och kommunalhögskolan, per telefon, 21.2.2019
Wärnman, Jessica, student/blivande hälsovårdare, Arcada, Helsingfors, 22.11.2018

SUOMENKIELINEN YHTEENVETO

Maastamuutto Suomesta Ruotsiin on jatkunut 2000-luvulla. Magman raportti *Hjärnflykt eller inte?* (*Aivovienttiä – tai ei?*, 2016) osoitti, että läntiseen naapurimaahan hakeutuu yhä useammin ja kiihtyvällä vauhdilla ruotsinkielisiä suomalaisia. Tilastojen mukaan kasvu oli erityisen voimakasta vuosina 2014 ja 2015. Ruotsin työ- ja opiskelumarkkinat mahdollisuuksineen ovat mielenkiintoinen ja suhteellisen yksinkertainen vaihtoehto ruotsinkielisille suomalaisille.

Aivovientti on teema, josta on viime vuosina keskusteltu sekä suomen- että ruotsinkielisten keskuudessa. Muun Länsi-Euroopan tapaan Suomen väestö ikääntyy ja huoltosuhde heikkenee. Mutta miten käy talouden, jos väestö vanhenee tai jopa vähenee ja maassa on puutetta osaavasta työvoimasta? Vähemmistöt ovat erityisen haavoittuvia aivoviennille ja sen seurauksille väestönkehityksessä ja osaamistaseelle.

Tämä raportti päivittää tietomme ruotsinkielisten muuttoliikkeestä Ruotsiin vuosien 2016–2017 tilastoaineiston valossa. Olemme myös tutkineet syytä muuttoon analysoimalla nuorten omia kertomuksia muutosta. Pääpaino on nuoremmissa muuttajissa (18–30-vuotiaat). Kyseessä on hyvin lyhyt jakso, jota ei ole syytä ylitulkita. Mutta silti tilastot antavat viitteitä siitä, mihin suuntaan kehitys kulkee.

Uusimmat luvut osoittavat, että muuttovirrat Ruotsiin jatkuvat entiseen tapaan ja muutto on edelleen vilkasta. Ruotsinkielisten suomalaisten muuttoalttius oli kolmivuotisjaksolla 2015–2017 selvästi korkeinta koko 2000-luvulla. Huippuvuonna 2016 Ruotsiin muutto nousi 20 prosentilla edellisvuoteen verrattuna, mikä tarkoittaa, että lähes 1 500 ruotsinkielistä muutti Ruotsiin. Vaikka lähtijöiden määrä kääntyiikin seuraavana vuonna laskuun, säilyi se silti samalla korkealla tasolla kuin 2014–2015.

Muuttohuippu 2016 oli erityisen selkeä ruotsinkielisellä Pohjanmaalla, jossa lähtijöiden määrä nousi edellisvuodesta yli 30 pro-

senttia 400:aan. Magman edellisessä selvityksessä oli havaittu, että muutto Uudeltamaalta oli lisääntynyt ja jopa ohittanut Pohjanmaan. Uudet luvut kertovat, että tämä alueellinen murros on lieventynyt. Toisaalta muutto Etelä-Suomesta jatkuu sekin voimakkaana, ja se on viime vuosina vaihdellut Pohjanmaata vähemmän. Erityisesti Helsingin seudulta muutto Ruotsiin on ollut vilkasta. Kaiken kaikkiaan Suomesta Ruotsiin on vuosina 2000–2017 muuttanut 19 700 ruotsinkielistä.

Tilastojen mukaan vaikuttaa siltä, että ruotsinkielisten muutto Ruotsiin ei enää ratkaisevasti riipu talouden suhdanteista. Vaikka Suomen talous on elpynyt ja työttömyys vähentynyt, suomenruotsalaiset lähtevät entiseen tapaan Ruotsiin, jossa talous vetää ja työmarkkinat ovat hyvät. Selvityksemme mukaan taloudelliset seikat ovat harvoin syynä muuttoon.

Ruotsin korkeakoulujen säännöt ulkomaalaisille opiskelijoille on yksi makrotason tekijä, joka vaikuttaa maan vetovoimaan. Suomalaisien on ollut suhteellisen helppoa päästä opiskelemaan Ruotsin korkeakouluihin, mikä on ollut keskeinen tekijä nuorten muuttoon. Sisäänpääsykriteerejä tiukennettiin vuonna 2017, mikä osaltaan selittää Ruotsiin muuttajien määrän laskua huippuvuodesta 2016.

Ruotsinkielisten muutossa Ruotsiin ei ole kyse massamuutosta tai -paosta. Näille nuorille on vain hyvin yksinkertaista ja luonnollista lähteä Ruotsiin ja hyödyntää mahdollisuudet houkuttelevilla työ- ja opiskelumarkkinoilla. Muutto tuo usein paljon positiivista yksilötasolla, mutta kun liike on yksisuuntaista ja suuntautuu lähinnä yhteen kohteeseen, se myös järkyttää lähtömaan tasapainoa. Suomelle on ratkaisevaa, palaavatko muuttajat takaisin vai kärsiikö maa aivoviennistä.

Ruotsinkieliset jäävät usein Ruotsiin, vain puolet palaavat. Tutkimuksemme osoittaa tämän trendin jatkuvan, mikä johtaa väestön nettotappioon. Suomi on 2000-luvulla menettänyt kaikkiaan lähes 10 000 ruotsinkielistä suomalaista Ruotsiin – kolme prosenttia koko ruotsinkielisestä väestöstä.

Mielenkiintoinen ilmiö on toisaalta ollut Ruotsin kansalaisten muutto Suomeen. Se on ollut laajempaa kuin ehkä olemme ymmärtäneet, eikä sitä ole käsitelty aivoviennistä puhuttaessa. Jos huomioi kaikki ruotsia puhuvat Suomessa, on muuttotappio ruotsinruotsalaisten maahanmuuton ansiosta enää 1 000 ruotsinkielistä.

On syytä kysyä, miten Ruotsista muuttaneet saadaan osaksi ruotsinkielistä Suomea ja siten vahvistamaan ruotsin kielen asemaa. Ei ole itsestään selvää, että Ruotsissa syntyneet sulautuvat suomenruotsalaisiin.

Muuttovirtaa Suomen ja Ruotsin välillä voidaan pitää luonnollisena osana kasvavaa osaajien kansainvälistä muuttoliikettä (*highly skilled migration*). Pätevöityneet, vahvat resurssit omaavat henkilöt hakeutuvat ulkomaille työskentelemään ja opiskelemaan. Osaajat ovat tämän päivän kansainvälisessä ja verkostoituneessa maailmassa haluttuja työmarkkinoilla.

Muuton motiivit liittyvät harvoin taloudellisen edun tavoitteluun tai pakoon työttömyydestä. Yhteistä useimmille nuorille tässä selvityksessä on, että muutto Ruotsiin ei tunnu lopulliselta. Vanhaa kotimaata ei välttämättä olla jättämässä lopullisesti. Nuoret ovat elämänvaiheessa, jossa olosuhteet usein saavat päättää tulevaisuudesta. Muuton syyt ovat osa isompaa ja monisyysempää tapahtumaketjua, jossa keskeistä on oikean koulutuksen tai työuran etsiminen, henkilökohtainen tilanne ja seikkailunhalu. Moni muuttaa kehittyäkseen ihmisenä.

Kulttuurilliset olosuhteet voivat myös vaikuttaa eri tasolla. Kaikilla haastatelluilla oli joku tuttu, sukulainen tai ystävä, joka asuu tai oli asunut Ruotsissa. Tuttujen muuttokertomukset elävät alitajunnassa. tarinat ja mielikuvat Ruotsista ohjaavat liikkuvuutta, osa ei tunne olevansa ”kotona” Suomessa. Myös hieman ”ahdas” ilmapiiri sekä arjen kieli saattavat vaikuttaa päätökseen. Jotkut muuttavat ”ruotsin kielen luo”, toiset haluavat selvästi ”pois suomen kielen vaikutuksesta”.

TANKESMEDJAN MAGMA

Tankesmedjan Magma är ett forum för analys och öppen debatt på svenska, finska och engelska. Magma har en liberal värdegrund och är partipolitiskt obunden.

Magma genomför utredningar, konsekvensbedömningar och riskanalyser, samt ordnar konferenser och seminarier. Resultaten presenteras på den egna webbplatsen www.magma.fi, i egna publikationsserier, i artiklar och vid offentliga framträdanden.

Magma ingår i de liberala europeiska tankesmedjornas nätverk ELF, European Liberal Forum.

Magmas rapport Hjärnflykt eller inte? från 2016 visade att svensk-språkiga finländare allt oftare söker sig till Sverige och att flyttningen accelererat, i synnerhet från Nyland. Den här uppföljande rapporten presenterar de nyaste siffrorna och konstaterar att utflyttningen fortfarande är hög. Ändå handlar det inte om någon massflykt.

Med hjälp av färsk statistik ger studien en överblick över migrationen från Finland till Sverige ur både ett nationellt och regionalt perspektiv. Vilka trender kan skönjas? Vilka är det som flyttar och hur många kommer tillbaka? Vad har hänt sedan 2015?

Studien ser också närmare på de yngre flyttarna (18–30 år). Vilka drivkrafter är det som styr flyttningen till Sverige och hur ser de unga själva på sin rörlighet och sin framtid?